

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ**

ΣΕ Α΄ ΕΛΑΣΣΟΝΑ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια, στις 6 Οκτωβρίου 2021, με την εξής σύνθεση: Ιωάννης Σαρμάς, Πρόεδρος, Γεωργία Μαραγκού, Ευαγγελία-Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Αντιπρόεδροι, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Δημήτριος Πέππας, Αγγελική Μυλωνά, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Γεωργία Παπαναγοπούλου, Νικολέτα Ρένεση και Δημήτριος Κοκοτσής, Σύμβουλοι, εκτός από τις Σωτηρία Ντούνη και Μαρία Αθανασοπούλου, Αντιπροέδρους και τον Κωνσταντίνο Κρέπη, Σύμβουλο, που είχαν κώλυμα. Από τους ανωτέρω ο Σύμβουλος Δημήτριος Κοκοτσής μετείχε ως αναπληρωματικό μέλος. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, κωλυομένης της Γενικής Επιτροπής της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου Χρυσούλας Καραμαδούκη.

Για να δικάσει την από (...) (...) αίτηση αναίρεσης της (...), κατοίκου (...) (...), με ΑΦΜ (...), η οποία παραστάθηκε διά του πληρεξουσίου δικηγόρου της Ευστάθιου Μπακάλη (ΑΜ/ΔΣΑ 27173).

Κατά του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο εκπροσωπεί ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Νομικού Συμβούλου του Κράτους Νικολάου Καραγιώργη.

Με την ένδικη αίτηση ζητείται η αναίρεση της 2284/2020 απόφασης του Εβδόμου Τμήματος (πρώην Ι Τμήμα) του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με την οποία απορρίφθηκε έφεση της αναιρεσείουσας κατά της της (...) απόφασης του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο της αναιρεσείουσας, ο οποίος ζήτησε την παραδοχή της αίτησης.

Τον Νομικό Σύμβουλο του Κράτους, για το αναιρεσίβλητο Ελληνικό Δημόσιο, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της αίτησης.

Τον Επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο οποίος πρότεινε την απόρριψη της αίτησης αναίρεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο, με την παρουσία της Γραμματέως Σταυρούλας Τσάλα, συνήλθε στις 27 Νοεμβρίου 2024 σε τηλεδιάσκεψη, με τη χρήση της επίσημης κρατικής πλατφόρμας e-Presence.gov.gr,

σύμφωνα με το άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020, με Προεδρεύουσα την Αντιπρόεδρο Γεωργία Μαραγκού και παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τον Πρόεδρο Ιωάννη Σαρμά, που αποχώρησε από την Υπηρεσία, λόγω λήξεως της τετραετούς θητείας του στη θέση αυτή και τον Δημήτριο Κοκοτσή, Σύμβουλο, που συμμετείχε ως αναπληρωματικό μέλος (άρθρο 18 παρ. 4 του ν. 4820/2021).

Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Νικολέτας Ρένεση και

Αφού σκέφθηκε κατά τον νόμο

Αποφάσισε τα εξής:

1. Η υπό κρίση υπόθεση εμπίπτει στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ως δημοσιονομική διαφορά, δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα ως ο ιδιώτης-επενδυτής, που αιτείται και λαμβάνει επιχορήγηση στο πλαίσιο δράσεων ευρωπαϊκής διαρθρωτικής ανάπτυξης, με την έγκριση του επενδυτικού της σχεδίου εντάσσεται σε ένα σύστημα δημόσιας χρηματοδότησης (από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους) στο πλαίσιο του οποίου επιβάλλεται σε αυτήν, ως τελικού αποδέκτη της ενίσχυσης, αυτοτελής υποχρέωση λογοδοσίας για την οικονομική ενίσχυση που εισέπραξε και διαχειρίστηκε προκειμένου να υλοποιήσει τον σκοπό κοινοτικού ενδιαφέροντος που ανέλαβε, καθιστώντας την, εκ του λόγου αυτού, υπόλογο δημόσιας επιχορήγησης για τη χρηματική ενίσχυση που εισέπραξε (ΕλΣυν Ολ. 1437/2022, 370/2023).

2. Για την άσκηση της ένδικης αίτησης καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (με το ηλεκτρονικό παράβολο της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών). Η αίτηση αυτή, όπως οι ισχυρισμοί αυτής αναπτύσσονται με το από (...) υπόμνημα, έχει ασκηθεί εμπροθέσμως και εν γένει νομοτύπως. Επομένως, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω κατά το βάσιμο των λόγων αυτής.

3. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση απορρίφθηκε η από (...) (Α.Β.Δ.) έφεση της ήδη αναιρεσείουσας κατά της (...) απόφασης του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με την οποία επιβλήθηκε σε βάρος της, με την ιδιότητα του τελικού αποδέκτη, δημοσιονομική διόρθωση με ανάκτηση ποσού 177.419,15 ευρώ, το οποίο φέρεται ότι έλαβε αχρεωστήτως στο πλαίσιο χρηματοδότησης του υποέργου με κωδικό Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ) (...) «ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΗΣ ΕΠΑΥΛΗΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ», το οποίο είχε ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Ε.Π.) «Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» (Α.Α.-Α.Υ. 2000-2006) και συγχρηματοδοτήθηκε από κοινοτικούς - μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων - Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ-Π) - και εθνικούς πόρους.

4. Στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής που θεσπίζεται στα άρθρα 32 και 33 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ήδη άρθρα 38 και 39 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΣΛΕΕ) και ενόψει των

όσων ορίζονται στο άρθρο 158 της Συνθήκης (ήδη άρθρο 175 ΣΛΕΕ) για την προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών, εκδόθηκε ο Κανονισμός (ΕΚ) 1257/1999 του Συμβουλίου της 17^{ης} Μαΐου 1999 (ΕΕ L 160) που ορίζει τα εξής: (i) Στο άρθρο 1: «Με τον παρόντα κανονισμό θεσπίζεται το πλαίσιο της κοινοτικής στήριξης για την αειφόρο αγροτική ανάπτυξη. 2. Τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης συνοδεύουν και συμπληρώνουν τα άλλα μέσα της κοινής γεωργικής πολιτικής και με τον τρόπο αυτό συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στο άρθρο 33 της συνθήκης. 3. Τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης: - ενσωματώνονται στα μέτρα για την προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών (στόχος αριθ. 1) και - συνοδεύουν τα μέτρα για τη στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης των περιφερειών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες (στόχος αριθ. 2), στις ενδιαφερόμενες περιφέρειες, λαμβάνοντας υπόψη τους ειδικούς στόχους της κοινοτικής στήριξης στο πλαίσιο των εν λόγω στόχων, όπως ορίζονται στα άρθρα 158 και 160 της συνθήκης και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 και σύμφωνα με τους όρους του παρόντος κανονισμού». (ii) Στο άρθρο 3: «Παρέχεται στήριξη για τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που ορίζονται στον τίτλο II και υπό τους όρους που προβλέπονται σε αυτόν». (iii) Στο άρθρο 33 που εντάσσεται στο κεφάλαιο IX με τίτλο «Προώθηση της προσαρμογής και της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών»: «Παρέχεται στήριξη για μέτρα, που αφορούν γεωργικές δραστηριότητες και τη μετατροπή τους ή που αφορούν αγροτικές δραστηριότητες, τα οποία δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής άλλου μέτρου που αναφέρεται στον παρόντα τίτλο. Τα μέτρα αυτά αφορούν: (...) - τη διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία, για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων ή απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων». (iv) Στο άρθρο 35: «1. (...) 2. Η κοινοτική στήριξη των άλλων μέτρων αγροτικής ανάπτυξης χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΠΕ – Τμήμα Προσανατολισμού, στις περιφέρειες που καλύπτονται από το στόχο αριθ. 1 (...)». (v) Στο άρθρο 36: «1. Όσον αφορά τη στήριξη των μέτρων αγροτικής ανάπτυξης που αναφέρονται στο άρθρο 35 παράγραφος 2: - στις περιοχές που καλύπτονται από τον στόχο αριθ. 1, εφαρμόζεται ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, όπως συμπληρώνεται από τις ειδικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στον παρόντα κανονισμό (...)». (vi) Και τέλος, στο άρθρο 40 παρ. 1: «Τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που χρηματοδοτούνται από το τμήμα προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ εντάσσονται στον προγραμματισμό για τις περιφέρειες του στόχου αριθ. 1, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1260/1999».

5. Ο Κανονισμός (ΕΚ) 1260/1999 του Συμβουλίου της 21^{ης} Ιουνίου 1999 «περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία» (ΕΕ L 161), ο οποίος, σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο 36 του Κανονισμού 1257/1999, εφαρμόζεται στα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που αναπτύσσονται στις αναπτυξιακά υποβαθμισμένες

περιφέρειες, ορίζει ότι οι χρηματοδοτικές παρεμβάσεις του ΕΓΤΠΕ-Π υλοποιούνται, μέσω επιχειρησιακών προγραμμάτων (άρθρο 9 περ. ε) και ότι με βάση την αρχή της συνεργασίας (εταιρική σχέση) και κατ' εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, η ευθύνη για την υλοποίηση των εντασσόμενων σε επιχειρησιακά προγράμματα πράξεων ή επενδυτικών σχεδίων καθώς και ο έλεγχος της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης των κοινοτικών κονδυλίων ανατίθεται κατ' αρχήν στα κράτη μέλη, στην ευθύνη των οποίων ανήκει η πρόληψη και η δίωξη των παρατυπιών, η επιβολή δημοσιονομικών διορθώσεων και η ανάκτηση των αχρεωστήτως ή μη νομίμως διατεθέντων κονδυλίων (άρθρα 38 και 39).

6. Στο άρθρο 30 του Κανονισμού 1260/1999 ορίζεται: «1. Οι δαπάνες που συνδέονται με πράξεις είναι επιλέξιμες για συμμετοχή των Ταμείων μόνον εάν οι πράξεις αυτές εντάσσονται στην αφορώμενη παρέμβαση. (...) 3. Οι συναφείς εθνικοί κανόνες εφαρμόζονται στις επιλέξιμες δαπάνες, εκτός εάν η Επιτροπή θεσπίσει, εφόσον χρειαστεί, κοινούς κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών (...) 4. Τα κράτη μέλη βεβαιούνται ότι, μια πράξη διατηρεί το δικαίωμά της στη συμμετοχή των Ταμείων, μόνον εάν, επί διάστημα πέντε ετών από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης της αρμόδιας εθνικής αρχής ή της διαχειριστικής αρχής σχετικά με τη συμμετοχή των Ταμείων, η πράξη αυτή δεν υποστεί σημαντική τροποποίηση η οποία: α) να επηρεάζει τη φύση της ή τους όρους πραγματοποίησής της ή να παρέχει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε μια επιχείρηση ή δημόσιο οργανισμό και β) να απορρέει είτε από μεταβολή της φύσης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος μιας υποδομής είτε από τη διακοπή ή τη μετεγκατάσταση μιας παραγωγ[ικ]ής δραστηριότητας. Τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για κάθε τέτοια αλλαγή. Σε περίπτωση αλλαγής αυτού του είδους, εφαρμόζεται το άρθρο 39».

7. Στις αιτιολογικές σκέψεις του Κανονισμού 1260/1999 αναφέρονται τα εξής: «Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (...) [ε]κτιμώντας: (1) ότι το άρθρο 158 της συνθήκης προβλέπει ότι, προς ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της, η Κοινότητα αποσκοπεί στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών ή νήσων συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών (...) (4) ότι (...) ως στόχοι θα πρέπει να ορισθούν η ανάπτυξη και η διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών, η οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση των περιοχών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσκολίες (...) (10) ότι η Κοινότητα προχωρεί στη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής, η οποία συνεπάγεται διαρθρωτικά και συνοδευτικά μέτρα υπέρ της αγροτικής ανάπτυξης ότι, στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)-Τμήμα Προσανατολισμού, θα πρέπει να εξακολουθήσει να συμβάλλει στην επίτευξη του κατά προτεραιότητα στόχου, που είναι η ανάπτυξη και η διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών, (...) (13) ότι ως αναπτυξιακά

καθυστερημένες περιφέρειες ενδείκνυται να ορισθούν εκείνες, των οποίων το κατά κεφαλήν ΑΕγγΠ είναι μικρότερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου (...) (41) ότι σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, όταν δεν υπάρχουν κοινοτικοί κανόνες, θα πρέπει να εφαρμόζονται στις επιλέξιμες δαπάνες, οι σχετικοί εθνικοί κανόνες (...) ότι (...) για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα και η μακροχρόνια επίπτωση της παρέμβασης των Ταμείων, μια πράξη θα πρέπει να διατηρεί το δικαίωμά της για πλήρη ή μερική ενίσχυση από τα Ταμεία μόνον εφόσον δεν επέλθει σημαντική μεταβολή ως προς τη φύση ή τους όρους εφαρμογής της, η οποία να εκτρέπει την ενισχυόμενη πράξη από τον αρχικό στόχο της».

8. Με τις διατάξεις που παρατέθηκαν στη σκέψη 6, ερμηνευόμενες υπό το φως όσων εκτέθηκαν στη σκέψη 7, συνάγεται ότι θεσπίζονται στη σχετική νομοθεσία δύο βασικές αρχές: **(i)** η αρχή της επιλεξιμότητας των πράξεων (άρθρο 30 παρ. 1, 2 και 3), σύμφωνα με την οποία χρηματοδοτούνται πράξεις που κατατείνουν στην επίτευξη των στόχων οικονομικής και κοινωνικής συνοχής που επιδιώκονται με τα οικεία χρηματοδοτικά εργαλεία (επιχειρησιακά προγράμματα, κοινοτικές πρωτοβουλίες κ.λπ.) οι οποίες επιλέγονται κατόπιν έγκυρης διαδικασίας και αφορούν συγκεκριμένες (αναπτυξιακά υποβαθμισμένες) εδαφικές περιοχές και η αρχή της επιλεξιμότητας των δαπανών, βάσει της οποίας συγχρηματοδοτούνται μόνον οι δαπάνες που έχουν προηγουμένως πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο εκτέλεσης των ως άνω πράξεων, δικαιολογούνται από τους φορείς αυτών, έχουν ελεγχθεί από τις αρμόδιες εθνικές αρχές και είναι σύμφωνες με τις διατάξεις της συνθήκης και των πράξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτής καθώς και με τους εθνικούς κανόνες περί επιλεξιμότητας των δαπανών (αρχή συμβατότητας) και **(ii)** η αρχή της διάρκειας (άρθρο 30 παρ. 4), βάσει της οποίας η επιλεξιμότητα των πράξεων που εκτελεί ο δικαιούχος της χρηματοδότησης πρέπει να διατηρείται επί ορισμένο χρονικό διάστημα για να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα (εκπλήρωση των στόχων) και η μακροχρόνια επίπτωση της χρηματοδοτικής παρέμβασης των Ταμείων. Σκοπός του νομοθέτη της Ένωσης είναι να εξασφαλιστεί ότι, επί διάστημα πέντε ετών από την έκδοση της απόφασης για την έγκριση της χρηματοδότησης, κάθε πράξη και κάθε δαπάνη που συγχρηματοδοτούνται από ενωσιακούς πόρους συνεχίζουν να ανταποκρίνονται στις αρχές της υλικής και γεωγραφικής επιλεξιμότητας καθώς και στους σκοπούς οικονομικής και κοινωνικής συνοχής τους οποίους επιδιώκει η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση (Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Bot της 5^{ης} Σεπτεμβρίου 2013, *Comune di Ancona*, C-388/2012, σκ. 33, 44, ΕλΣυν Ολ. 785/2022, 1819/2021, 1376/2021). Οι στόχοι δε αυτοί, ενόψει και των γενικότερων στόχων που αναφέρονται στα άρθρα 158 και 160 της τότε ισχύουσας Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μπορούν να επιτευχθούν μόνον αν η «πράξη», δηλαδή το χρηματοδοτούμενο έργο (ή η χρηματοδοτούμενη δράση), όχι απλώς εκτελεσθεί σύμφωνα με τους όρους ένταξής του και το νομοθετικό πλαίσιο

που διέπει το φυσικό και οικονομικό αντικείμενό του, αλλά και λειτουργήσει πράγματι προς εκπλήρωση του σκοπού, για τον οποίο χρηματοδοτήθηκε (πρβλ. απόφ. Π.Ε.Κ. της 18ης Οκτωβρίου 2005, T-60/03 «Regione Siciliana» κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σκ. 82, ΕλΣυν Ολ. 1110/2024, 1009/2022, 1376/2021). Με τον τρόπο αυτόν αφενός διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα της δράσης των ανωτέρω και αφετέρου αποφεύγεται η καταστρατήγηση των οικείων διατάξεων, αφού αποτρέπεται ο κίνδυνος χρηματοδότησης έργων τα οποία, αφού εκτελεσθούν, παύουν πλέον να εκπληρώνουν τους στόχους, για τους οποίους χορηγήθηκε η κοινοτική χρηματοδότηση. Επιπλέον, εξασφαλίζεται ότι η κοινοτική χρηματοδότηση θα χορηγηθεί σε επιχειρήσεις, των οποίων οι φορείς έχουν σοβαρή πρόθεση να συμβάλλουν στην εκπλήρωση των επιδιωκόμενων από τον Κανονισμό σκοπών και θα καταστεί δυνατή η απόδοση των προσδοκώμενων οικονομικών και κοινωνικών αποτελεσμάτων της εγκρινόμενης κάθε φορά επένδυσης (ΕλΣυν Ολ. 1110/2024, 1009/2022, 1376/2021).

9. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα στην αρχή της διάρκειας: **(i)** Μία επενδυτική πράξη διατηρεί το δικαίωμα χρηματοδότησής της αν επί διάστημα πέντε ετών από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης έγκρισης της χρηματοδότησης (απόφαση ΔΕΕ της 14^{ης} Νοεμβρίου 2013, C-388/2012, *Comune di Ancona*, σκ. 18, απόφαση ΔΕΕ της 8^{ης} Μαΐου 2019, C-580/2017, *Jorvelae*, σκ. 81, 82) δεν υποστεί σημαντική τροποποίηση, δηλαδή είτε αναθεώρηση του φυσικού της αντικείμενου είτε μεταβολή της λειτουργίας της, η οποία απορρέει είτε από την αλλαγή του φορέα της επένδυσης (μεταβολή της φύσης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος) είτε από τη διακοπή ή τη μετεγκατάσταση μιας παραγωγικής δραστηριότητας και σωρευτικά επηρεάζει τη φύση ή τους όρους υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου ή παρέχει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε μία επιχείρηση (απόφαση ΔΕΕ *Comune di Ancona*, ό.π. σκ. 20-22). **(ii)** Η εκ μέρους του κυρίου της υποδομής παροχή με σύμβαση σε τρίτον, του δικαιώματος αποκλειστικής χρήσης αυτής για ορισμένο χρονικό διάστημα (μίσθωση) δεν συνεπάγεται αναγκαίως τροποποίηση της χρηματοδοτηθείσας επενδυτικής πράξης, αλλά πρέπει να εξετάζεται περαιτέρω αν η τοιαύτη μεταβολή επιδρά στη φύση ή στους όρους υλοποίησης της επενδυτικής πράξης ή παρέχει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε άλλη επιχείρηση (απόφαση ΔΕΕ *Jorvelae*, ό.π. σκ. 50-53, πρβλ. απόφαση ΔΕΕ *Comune di Ancona*, ό.π. σκ. 31-32). **(iii)** Για την κατάφαση της επίδρασης στη φύση ή τους όρους υλοποίησης της επενδυτικής πράξης απαιτείται να εξετάζεται η τήρηση των στόχων του μέτρου στο πλαίσιο του οποίου αυτή χρηματοδοτήθηκε (απόφαση ΔΕΕ της 13ης Ιουλίου 2023, C-313/22, Αχίλλειον Ανώνυμη Ξενοδοχειακή Εταιρεία κατά Ελληνικού Δημοσίου, σκ. 52-55, απόφαση ΔΕΕ *Jorvelae*, ό.π. σκ. 54), **(iv)** Για την κατάφαση της παροχής αδικαιολόγητου πλεονεκτήματος υπέρ του ιδιοκτήτη της υποδομής εκτιμάται η ενδεχόμενη διαφορά μεταξύ των ωφελημάτων, χρηματικών ή άλλων που θα αντλούσε ο δικαιούχος από την επενδυτική πράξη, όπως είχε αρχικά

σχεδιασθεί και αυτών που αντλεί μετά τη μίσθωση (πρβλ. απόφαση ΔΕΕ *Jorvelae*, ό.π. σκ. 67). **(v)** Οι αρμόδιες ελεγκτικές αρχές κάθε κράτους μέλους υποχρεούνται να προσδιορίζουν κατά τρόπο συγκεκριμένο σε τι συνίσταται το αδικαιολόγητο πλεονέκτημα παρέχοντας στον αρχικό δικαιούχο της ενίσχυσης τη δυνατότητα να αποδείξει ότι η μίσθωση του ενισχυθέντος αντικειμένου δεν έχει παράσχει κανένα πλεονέκτημα στον ίδιο (απόφαση ΔΕΕ *Jorvelae*, ό.π. σκ. 60, 65). **(vi)** Η τροποποίηση της χρηματοδοτηθείσας πράξης πρέπει να είναι σημαντική (ουσιαστική), δηλαδή τέτοιας φύσης που να περιορίζει ουσιωδώς την ικανότητά της να πετύχει τον δεδηλωμένο στόχο της (αποφάσεις ΔΕΕ *Comune di Ancona*, ό.π. σκ. 35, 37 και 42, *Jorvelae*, ό.π. σκ. 47) όπως αυτός προσδιορίζεται με την ένταξή της σε συγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. **(vii)** Οι προϋποθέσεις της αρχής της διάρκειας, ήτοι οι όροι υπό τους οποίους γίνεται δεκτή σημαντική τροποποίηση της επενδυτικής πράξης εντός της κρίσιμης πενταετίας από την έγκριση της χρηματοδοτικής συνδρομής καθορίζονται αποκλειστικά από την παρ.4 του άρθρου 30 του Κανονισμού 1260/1999 και όχι από το εθνικό δίκαιο (αποφάσεις ΔΕΕ Αχίλλειον Ανώνυμη Ξενοδοχειακή Εταιρεία, ό.π., σκ. 74, *Jorvelae*, ό.π., σκ. 79-80, ΕλΣυν Ολ. 1110/2024, 1009, 785/2022, 1819, 1376/2021). **(viii)** Λαμβανομένης υπόψη της δεύτερης προϋπόθεσης του άρθρου 30, παράγραφος 4, στοιχείο β', του Κανονισμού 1260/1999, προκειμένου να χαρακτηριστεί «σημαντική» κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 30, παράγραφος 4, μια τροποποίηση που συνίσταται στη χρήση ενός έργου για δραστηριότητες διαφορετικές από τις αρχικώς προβλεπόμενες στο σχέδιο που έγινε δεκτό προς χρηματοδότηση, πρέπει αυτή να έχει ως αιτία την τουλάχιστον μερική παύση ορισμένων εκ των δραστηριοτήτων που προβλέπονταν στο σχέδιο που έγινε δεκτό προς χρηματοδότηση (απόφαση ΔΕΕ *Comune di Ancona*, ό.π. σκ.41). **(ix)** Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι μια συγχρηματοδοτούμενη πράξη έχει υποστεί σημαντική τροποποίηση, κατά την έννοια του άρθρου 30, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού 1260/1999, απορρέουσα από τη μη τήρηση της απαίτησης περί διάρκειας της εν λόγω πράξης, υφίσταται υποχρέωση επιβολής δημοσιονομικής διόρθωσης δυνάμει του άρθρου 39, παράγραφος 1, του ως άνω Κανονισμού, διά της κατάργησης εν όλω ή εν μέρει της κοινοτικής συμμετοχής και, κατά συνέπεια, της ανάκτησης εν όλω ή εν μέρει, εφόσον συντρέχει λόγος, της χορηγηθείσας επιδότησης (ΔΕΕ απόφ. Αχίλλειον Ανώνυμη Ξενοδοχειακή Εταιρεία, ό.π., σκ. 88 - 90).

10. Από όσα έγιναν δεκτά στην προηγούμενη σκέψη συνάγεται περαιτέρω ότι η τροποποίηση χρήσης μέσω της εκμίσθωσης του αντικειμένου της επένδυσης (υποδομής ή παγίου) δεν συνιστά κατ' αμάχητο τεκμήριο σημαντική τροποποίηση της επενδυτικής πράξης, παρά μόνο εφόσον επηρεάζει τη φύση ή τους όρους υλοποίησης της επενδυτικής πράξης ή παρέχει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα στον φορέα αυτής. Τούτο, διότι η αρχή της διάρκειας της επενδυτικής πράξης σκοπεύ κυρίως στην επί πενταετία από την έγκριση της ενίσχυσης, χρήση αυτής σύμφωνα

με τους όρους της χρηματοδότησης για την επίτευξη των στόχων στους οποίους αυτή κατατείνει.

11. Στο εθνικό δίκαιο, η εκπλήρωση της υποχρέωσης θέσπισης του αναγκαίου νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και δίωξη των παρατυπιών και την ανάκτηση των αχρεωστήτως ληφθεισών χρηματοδοτήσεων υλοποιείται με τους νόμους 2362/1995 και 2860/2000 για τη διαχείριση και τον έλεγχο των δαπανών και την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών που διατέθηκαν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή φορείς (τελικούς αποδέκτες) στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων πράξεων εντεταγμένων σε Επιχειρησιακά Προγράμματα.

12. Αναφορικά με τα καθεστάτα ενισχύσεων του ΚΠΣ 2000-2006 για τα ολοκληρωμένα προγράμματα ανάπτυξης του αγροτικού χώρου, εκδόθηκε σε εθνικό επίπεδο η 305875/8404/505/19.11.2002 κοινή απόφαση (ΚΥΑ) των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Γεωργίας (Β' 1488), όπως τροποποιήθηκε με τις 319457/16773/9.12.2004 (Β' 1849) και 5335/20.4.2007 (Β' 691) όμοιες, η οποία ορίζει τα εξής: Στο άρθρο 7 υπό τον τίτλο "Μέτρο 7.9 (...) Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων" ότι: «1. Στα πλαίσια του Μέτρου «Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων» και των αντίστοιχων δράσεων των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.), προβλέπεται η ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων τα οποία αφορούν στη συμπλήρωση ή ανάπτυξη τουριστικής υποδομής στον τομέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και στον αγροτουρισμό (...) 2. Όσον αφορά στο καθεστώς ενισχύσεων του Μέτρου, υποψήφιοι δικαιούχοι δύνανται να είναι: - Φυσικά πρόσωπα (...) 4. Όσον αφορά στις δαπάνες οι οποίες θεωρούνται ως επιλέξιμες για την χρηματοδότησή τους στο πλαίσιο του καθεστώτος ενίσχυσης του Μέτρου ανάλογα με τις κατηγορίες πράξεων αυτές είναι: 4.1 Για την ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων τα οποία αφορούν στην ίδρυση, επέκταση και βελτίωση στον τομέα της τουριστικής υποδομής, στον τομέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και στον αγροτουρισμό.: - Δαπάνες για τη δημιουργία νέων κτιριακών εγκαταστάσεων με τον απαραίτητο ηλεκτρομηχανολογικό, ξενοδοχειακό και λοιπό εξοπλισμό, καθώς και τη διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου αυτών, στα πλαίσια τουριστικών καταλυμάτων, παραδοσιακών ξενώνων κ.λπ., σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που περιγράφονται στη σχετική ΚΥΑ με τίτλο «Προσδιορισμός των λειτουργικών μορφών και τάξεων τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που εντάσσονται στα Ε.Π. αρμοδιότητας του Υπ. Γεωργίας και των ΠΕΠ κατά τη Γ' Προγραμματική Περίοδο ως εγκαταστάσεις ανάπτυξης Αγροτουρισμού» (...)). Στο άρθρο 11 ότι: «Οι φορείς μπορούν να υποβάλλουν αιτήσεις - μελέτες στις προσδιορισμένες ημερομηνίες που αναγράφονται στις προκηρύξεις των Μέτρων (...)). Στο άρθρο 17 ότι: «1. (...) 5. Το Υπουργείο Γεωργίας ή η αντίστοιχη Περιφέρεια με βάση την καταρχήν έγκριση του επενδυτικού σχεδίου (...) προβαίνει στην οριστική έγκριση των έργων αυτών

με απόφαση Υπουργού Γεωργίας ή του αντίστοιχου Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, αναλαμβάνοντας δέσμευση για την καταβολή των ενισχύσεων. Στην παραπάνω απόφαση προσδιορίζονται επακριβώς: - Ο φορέας του έργου (...) - Ο τίτλος της επένδυσης (...) - Οι όροι χορήγησης της συνδρομής - Χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης του έργου - Αναλυτική Κατάσταση Εγκεκριμένων Επιλέξιμων Δαπανών. Η μη τήρηση των όρων χορήγησης της συνδρομής μπορεί να επισύρει την ανάκληση της απόφασης και την κατάπτωση των εγγυητικών επιστολών». Στο άρθρο 21 ότι: «1. Ο τελικός αποδέκτης οφείλει να εκτελέσει την επένδυση σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην αίτηση - μελέτη που (...) έτυχε έγκρισης (...) και μέσα στα χρονικά περιθώρια που προσδιορίζονται στην απόφαση του Υπουργού Γεωργίας ή των Γενικών Γραμματέων των Περιφερειών (...) 2. Πέραν της παραπάνω βασικής προϋπόθεσης ο Φορέας (...) α) (...) δ) Είναι υποχρεωμένος να αποδέχεται τον έλεγχο προσκομίζοντας οποιαδήποτε παραστατικά ζητηθούν και να παρέχει πρόσβαση στα λογιστικά του βιβλία από τα αρμόδια εντεταλμένα όργανα του Κράτους και της Ε.Ε. (...)». Στο άρθρο 24 ότι: «1. Η παρακολούθηση της υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων γίνεται από τον τελικό δικαιούχο (...) και αφορά τόσο στο φυσικό όσο και στο οικονομικό αντικείμενο (...) 4. Η οριστική παραλαβή των έργων είναι ευθύνη του τελικού δικαιούχου (...) 6. Έλεγχος Τήρησης των Συμβατικών Μακροχρόνιων Υποχρεώσεων - Ο Έλεγχος της τήρησης των συμβατικών υποχρεώσεων των δικαιούχων γίνεται στο πλαίσιο τακτικών ετήσιων δειγματοληπτικών ελέγχων (...) - Σε περιπτώσεις καταγγελιών, αμφιβολιών και σε κάθε άλλη περίπτωση που αυτό κρίνεται αναγκαίο, διενεργείται έκτακτος έλεγχος από τον Τελικό Δικαιούχο, τα όργανα του ν. 2860/2000 ή άλλα κοινοτικά και εθνικά όργανα - (...)». Και στο άρθρο 30 ότι: «1. Η διαδικασία των κυρώσεων θα εξειδικεύεται κατά μέτρο στους σχετικούς οδηγούς εφαρμογής. Τα αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντα ποσά ενισχύσεων θα ανακτώνται σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις (...)».

13. Ο Οδηγός Εφαρμογής του Μέτρου 7.9, στον οποίο παραπέμπει, αναφορικά με τη διαδικασία επιβολής κυρώσεων, το προαναφερθέν άρθρο 30 της 305875/8404/505/19.11.2002 ΚΥΑ, ορίζει στο άρθρο 8 υπό τον τίτλο «Υποχρεώσεις των επενδυτών - Κυρώσεις» τα εξής: «1. Ο επενδυτής οφείλει να εκτελέσει την επένδυση σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην αίτηση που υποβλήθηκε (...) και εγκρίθηκε (...) 6. Ο επενδυτής υποχρεούται στην τήρηση των όρων της απόφασης υπαγωγής (...) 8. Κάθε δικαιούχος ενίσχυσης δεσμεύεται (...) να μην μεταβάλει τη χρήση της ενισχυόμενης επένδυσης για χρονικό διάστημα πέντε (5) ετών, μετά την ολοκλήρωση της ενισχυόμενης επένδυσης. Σε περίπτωση που ο επενδυτής κατά τη διάρκεια της πενταετίας μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης, παύσει (...) ή μεταβάλει τη χρήση της ενισχυόμενης επένδυσης, υποχρεούται σε αναλογική επιστροφή του ποσού της δημόσιας επιχορήγησης. 9. (...)».

14. Εξάλλου, η 471/10.7.2002 κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Γεωργίας «Προσδιορισμός των λειτουργικών μορφών και τάξεων των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που είναι δυνατό να εντάσσονται στα Επιχειρησιακά Προγράμματα αρμοδιότητας Υπουργείου Γεωργίας και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) κατά την Γ΄ Προγραμματική Περίοδο, ως εγκαταστάσεις ανάπτυξης Αγροτικού Τουρισμού» (Β΄ 981), στην οποία παραπέμπει το άρθρο 5 παρ. Γ.3. της 305875/8404/505/19.11.2002 ΚΥΑ, ορίζει ότι στις λειτουργικές μορφές και τάξεις νέων τουριστικών καταλυμάτων που ενισχύονται στα πλαίσια των χρηματοδοτούμενων επιχειρησιακών προγραμμάτων, όπως το Μέτρο 7.9 του Ε.Π. «Α.Α.-Α.Υ. 2000-2006», περιλαμβάνονται και οι τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις. Ως τέτοιες ορίζονται οι μονώροφες ή διώροφες μονοκατοικίες ενδιαφέρουσας αρχιτεκτονικής μορφής που έχουν ανεξάρτητη και άμεση εξωτερική προσπέλαση, ιδιωτικότητα και παρουσιάζουν αυτοτέλεια οικοπέδου και κτίσματος, στο οποίο ανήκει αποκλειστικά και ο διαμορφωμένος κήπος. Η ίδρυσή τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και διαδικασίες που προβλέπονται στην 530992/87 (Β΄ 557) απόφαση του ΕΟΤ και ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός κλινών, που πρέπει να διαθέτουν, ανέρχεται σε 10 (άρθρο 2 περ. Ε).

15. Τέλος, ο ν. 2160/1993 «Ρυθμίσεις για τον Τουρισμό και άλλες διατάξεις» (Α΄ 118), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο και οι διατάξεις του οποίου είναι εν προκειμένω εφαρμοστέες ως δίκαιο του τόπου του ακινήτου (*lex rei sitae*) για τον προσδιορισμό του τουριστικού χαρακτήρα της εκμετάλλευσης αυτού, ορίζει στο άρθρο 2 ότι «1. Τουριστικά καταλύματα. Τουριστικά καταλύματα είναι οι τουριστικές επιχειρήσεις που υποδέχονται τουρίστες και παρέχουν σε αυτούς διαμονή και άλλες συναφείς προς τη διαμονή υπηρεσίες, όπως εστίαση, ψυχαγωγία, αναψυχή, άθληση και διακρίνονται (...) ως εξής: Α. “Κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα”: (...) Β. [όπως η περίπτ. Β αντικαταστάθηκε με το άρθρο 21 παρ. 1 του ν. 2741/1999 (Α΄ 199)] “Μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα”. α. (...) β. Τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις ή κατοικίες (...) 7. Δεν θεωρούνται τουριστικά καταλύματα τα ακίνητα, τα οποία αποδεδειγμένα εκμισθώνονται εν όλω ή εν μέρει για προσωρινή διαμονή του ίδιου του μισθωτή με μίσθωμα που ορίζεται κατά μήνα, είτε συνολικά για όλη τη διάρκεια της μίσθωσης, εφόσον η μίσθωση υπερβαίνει τις ενενήντα (90) ημέρες (...)».

16. Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι οι τουριστικές επαύλεις προορίζονται για ενιαία μίσθωση, δοθέντος ότι η τμηματική ανά δωμάτιο ή ανά δωμάτια μίσθωσή τους δεν συνάδει με τη λειτουργική αυτοτέλεια και την ιδιωτικότητα του χαρακτήρα τους. Αν αποδεικνύεται ότι το ακίνητο αυτό εκμισθώνεται για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τις ενενήντα ημέρες σε ένα πρόσωπο ή κατά τμήματα σε περισσότερους με μίσθωμα, που ορίζεται κατά μήνα ή για όλη τη διάρκεια της μίσθωσης, αλλά και ότι τα πρόσωπα αυτά διαμένουν στο

ακίνητο κατά το παραπάνω χρονικό διάστημα, παύει να θεωρείται πλέον τουριστικό κατάλυμα, υποκείμενο στους όρους της τουριστικής μίσθωσης (ΣτΕ 2552/2005, 2226/2006, 298/2017). Το τεκμήριο της μη τουριστικής χρήσης εξαιτίας της χρονικής αυτής διάρκειας είναι μαχητό και το βάρος απόδειξης του είδους της μίσθωσης φέρει ο ιδιοκτήτης του ακινήτου και λήπτης της χρηματικής ενίσχυσης ή το πρόσωπο που έχει την εκμετάλλευση αυτού, δεδομένου ότι η φύση της παρασχεθείσας κατά τα ανωτέρω υπηρεσίας εξαρτάται από συμβάσεις, οι οποίες έχουν συναφθεί από αυτόν, η δε Διοίκηση, όπως και το δικάζον την έφεση επί της δημοσιονομικής διόρθωσης Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προκειμένου να κρίνει αν συντρέχει περίπτωση μεταβολής της χρήσης στο επιχορηγούμενο οίκημα, δικαιούται να αναζητήσει και να λάβει υπόψη πέραν του μισθωτηρίου συμβολαίου και άλλα στοιχεία, όπως μαρτυρικές καταθέσεις, αποδείξεις παροχής υπηρεσιών, αντίγραφο από το βιβλίο πόρτας, καθώς και κάθε άλλο πρόσφορο στοιχείο, ιδίως αν, ενόψει των λοιπών συνθηκών της μίσθωσης, προκύπτουν, με βάση και τα διδάγματα της κοινής πείρας, ενδείξεις για μη συμμόρφωση προς τους όρους της χρηματοδότησης (πρβλ. ΣτΕ 2552/2005 σκ. 3, 298/2017 σκ. 9). Συνακόλουθα, όταν η ίδρυση τουριστικού καταλύματος είχε ενταχθεί στο καθεστώς ενίσχυσης του Μέτρου 7.9 του Ε.Π. «Α.Α.-Α.Υ. 2000-2006», η δε κατά τα ανωτέρω αποδεδειγμένη μεταβολή της χρήσης του έλαβε χώρα εντός του χρόνου που ο λήπτης όφειλε να λειτουργεί το ακίνητο ως τουριστικό κατάλυμα, υφίσταται παρατυπία (βλ. άρθρο 8 παρ. 8 του Οδηγού Εφαρμογής), η οποία δικαιολογεί την εν όλω ή εν μέρει, κατά περίπτωση, ανάκτηση της χορηγηθείσας ενίσχυσης.

17. Στην υπό κρίση υπόθεση το δικάσαν Τμήμα με την προσβαλλόμενη απόφασή του, κατά την αναιρετικώς ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, δέχθηκε τα διαλαμβανόμενα στις σκέψεις 18 έως και 22 που ακολουθούν.

18. Με την (...) απόφαση του Ειδικού Γραμματέα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, όπως τροποποιήθηκε με την (...) όμοια, εγκρίθηκε η ένταξη του επενδυτικού σχεδίου με τίτλο «ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΗΣ ΕΠΑΥΛΗΣ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ» στο Μέτρο 7.9 του Ε.Π. Α.Α.-Α.Υ. 2000-2006, με τελικό δικαιούχο την Ειδική Υπηρεσία Συγχρηματοδοτούμενων Μέτρων και Πράξεων Αγροτικής Ανάπτυξης και τελικό αποδέκτη την αναιρεσείουσα. Η επένδυση αφορούσε στη δημιουργία μιας τουριστικής επιπλωμένης έπαυλης δυναμικότητας δέκα κλινών, σε οικόπεδο συνολικής επιφάνειας (...) τετραγωνικών μέτρων (τ.μ.) στον οικισμό (...) του Δήμου (...). Οι επιλέξιμες δαπάνες περιλάμβαναν κτιριακές εγκαταστάσεις, έργα υποδομής, έργα περιβάλλοντος χώρου, προμήθεια εξοπλισμού και μελέτες - υπηρεσίες υποστήριξης, ενώ ο συνολικός επιλέξιμος προϋπολογισμός ανήλθε - κατόπιν τροποποίησής του - στο ποσό των 295.698,61 ευρώ, εκ των οποίων 177.419,16 ευρώ (ποσοστό 60%) αποτελούσαν τη δημόσια δαπάνη (εθνική και κοινοτική συμμετοχή) και 118.279,45 ευρώ την ίδια συμμετοχή της

αναιρεσείδουσας. Το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της επένδυσης, που εκτεινόταν αρχικά μέχρι και το δεύτερο εξάμηνο του έτους 2005, παρατάθηκε τελικά μέχρι και το πρώτο εξάμηνο του έτους 2007. Στο άρθρο 8 της ανωτέρω απόφασης έγκρισης υπό τον τίτλο «Κυρώσεις - Έλεγχου» ορίστηκαν τα εξής: «Α. (...) Β. Ο Τελικός Αποδέκτης υποχρεούται στην τήρηση των όρων της παρούσας απόφασης. Σε περίπτωση μη τήρησης των όρων αυτών, ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων εκδίδει απόφαση ανάκλησης της παρούσας απόφασης και μερικής ή ολικής επιστροφής των ποσών της δημόσιας επιχορήγησης. Γ. Ο Τελικός Αποδέκτης δεσμεύεται (...) να μη μεταβάλει τη χρήση της ενισχυόμενης επένδυσης για χρονικό διάστημα πέντε (5) ετών, μετά την ολοκλήρωσή της. Σε περίπτωση που ο τελικός αποδέκτης κατά τη διάρκεια της πενταετίας μετά την ολοκλήρωση του έργου, παύσει τη λειτουργία του ή μεταβάλει τη χρήση του (...) υποχρεούται σε αναλογική επιστροφή του ποσού της δημόσιας επιχορήγησης (...) Θ. Ο Τελικός Αποδέκτης υποχρεούται στην τήρηση των όρων και προϋποθέσεων της ΚΥΑ 471/2002 όπως ισχύει κάθε φορά (...) Σε περίπτωση μη τήρησης των όρων αυτών, ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων δύναται να εκδώσει απόφαση ανάκλησης της υπαγωγής και επιστροφής των ποσών της δημόσιας επιχορήγησης».

19. Με τις (...) και (...) αποφάσεις του Ειδικού Γραμματέα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων καταβλήθηκαν στην αναιρεσείδουσα οι δύο πρώτες δόσεις της ενίσχυσης, ποσού 36.185,35 και 105.829,71 ευρώ αντίστοιχα, ενώ με την (...) όμοια καταβλήθηκε σε αυτήν η τρίτη (και τελική) δόση της ενίσχυσης, ποσού 35.404,09 ευρώ, με ρητή επισήμανση στο σώμα αυτής ότι «η ημερομηνία έκδοσης της παρούσας αποτελεί και ημερομηνία ολοκλήρωσης του επενδυτικού σχεδίου». Συναφώς, εκδόθηκε στο όνομα της εκκαλούσας το (...) ειδικό σήμα λειτουργίας του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (ΕΟΤ), που αφορούσε σε μία έπαυλη δυναμικότητας δέκα κλινών.

20. Στο πλαίσιο του Μέτρου 7.9 διενεργήθηκε έλεγχος στον τελικό δικαιούχο (στις 17 και 18.5.2010) και σε τελικούς αποδέκτες (στις 20.5.2010) από την Μονάδα Ελέγχου της Ειδικής Υπηρεσίας Συγχρηματοδοτούμενων Μέτρων και Πράξεων Αγροτικής Ανάπτυξης. Σύμφωνα με τη σχετική έκθεση αποτελεσμάτων ελέγχου, που εκδόθηκε το έτος 2010, κατά τον επιτόπιο έλεγχο των τελικών αποδεκτών εξετάστηκε ο βαθμός πραγματοποίησης του φυσικού αντικειμένου, η ορθή τήρηση των υποχρεώσεων που απέρρεαν από τις αντίστοιχες κατά περίπτωση ΚΥΑ, η λειτουργία και χρήση του έργου και η τήρηση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων των τελικών αποδεκτών. Ειδικά σε ό,τι αφορά στην επένδυση της αναιρεσείδουσας, που συμπεριλήφθηκε στο δείγμα ελέγχου, στην έκθεση αναφέρονται - μεταξύ άλλων - τα εξής: «(...) (...) Κατά τον επιτόπιο έλεγχο στο συγκεκριμένο έργο διαπιστώθηκε ότι έχει υλοποιηθεί σε ποσοστό 100% του φυσικού αντικειμένου (...) Επίσης διαπιστώθηκαν τα παρακάτω: - Δεν είχε επέλθει αλλαγή στο φορέα της επένδυσης. - Ο επενδυτής δεν είχε μεταβάλει ή παύσει τη

χρήση ή λειτουργία της ενισχυόμενης επένδυσης (...) - Ο επενδυτής τηρούσε βιβλίο εσόδων - εξόδων καθώς και βιβλίο πόρτας. Τέλος, διαπιστώθηκε η ολοκλήρωση και λειτουργία της επένδυσης (...)», χωρίς όμως στην έκθεση αυτή να παρατίθεται κάποιο συγκεκριμένο στοιχείο αναφορικά με την τήρηση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων από την αναιρεσείουσα (π.χ. πόσες και ποιες ήταν οι εγγραφές στο βιβλίο πόρτας μέχρι την ημερομηνία ελέγχου, πόσες και ποιες αποδείξεις παροχής υπηρεσιών εκδόθηκαν, πόσοι και ποιοι διέμεναν στην έπαυλη, αν περισσότεροι μισθωτές προέβησαν σε κοινή μίσθωση κ.λπ.), αλλά οι σχετικές κρίσεις παρίστανται συμπερασματικές.

21. Αργότερα, με την (...) απόφαση του Ειδικού Γραμματέα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων συστήθηκε ομάδα ελέγχου για τη διαπίστωση, μετά από επιτόπιο έκτακτο έλεγχο, της τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων που είχαν αναληφθεί από συγκεκριμένους τελικούς αποδέκτες στο (...), στο πλαίσιο του Μέτρου 7.9 του Ε.Π. «Α.Α.-Α.Υ. 2000-2006». Στο δείγμα του ελέγχου αυτού, που διενεργήθηκε από 22.1.2014 έως 24.1.2014, συμπεριλήφθηκε και το επίδικο επενδυτικό σχέδιο της αναιρεσείουσας. Σχετικώς συντάχθηκε η από (...) έκθεση αποτελεσμάτων εκτάκτου ελέγχου, στην οποία, ως προς το ζήτημα της τήρησης από την αναιρεσείουσα των μακροχρόνιων υποχρεώσεων της κατά την περίοδο της πενταετούς δέσμευσης (7.5.2008 έως 7.5.2013), περιέχονται οι εξής διαπιστώσεις: «(...) 2.2. Έλεγχος στον τελικό αποδέκτη (...) (...) Κατά την επιτόπια επίσκεψη της ομάδας ελέγχου στον χώρο υλοποίησης της επένδυσης στον οικισμό (...), διαπιστώθηκε ότι ο χώρος ήταν κλειστός και μη προσπελάσιμος. Ως εκ τούτου, δεν ήταν δυνατή η πρόσβαση της ελεγκτικής ομάδας για την διενέργεια αυτοψίας στην επένδυση. Όπως προκύπτει από την βεβαίωση διακοπής εργασιών φυσικού προσώπου (...) ο τελικός αποδέκτης διέκοψε τη λειτουργία της επένδυσης (...) στις 30.6.2013 (...) Από τον έλεγχο προέκυψαν τα παρακάτω ευρήματα: 1. (...) η έπαυλη διαθέτει συνολικά επτά (7) δωμάτια, εκ των οποίων τα πέντε (5) είναι υπνοδωμάτια και η δυναμικότητά της είναι δέκα (10) κλίνες. Στο βιβλίο κίνησης πελατών (πόρτας) της έπαυλης (...) και στις αποδείξεις παροχής υπηρεσιών (ΑΠΥ) που εξέδωσε ο τελικός αποδέκτης (...) αναγράφονται δέκα δωμάτια με διακριτούς αριθμούς δωματίων από 1 έως 10. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατή η αντιστοίχιση των δέκα δωματίων που αναφέρονται στο βιβλίο πόρτας και στις ΑΠΥ με το εγκεκριμένο σχέδιο, την απόφαση έγκρισης τροποποίησης αρχιτεκτονικής μελέτης και το εγκεκριμένο σήμα του ΕΟΤ. Συνεπώς, δεν είναι δυνατή η εξακρίβωση των υπηρεσιών που παρασχέθηκαν από τον τελικό αποδέκτη του επενδυτικού σχεδίου και η ταυτοποίηση των υπηρεσιών αυτών με τις ΑΠΥ και το βιβλίο πόρτας. 2. Η μίσθωση της έπαυλης δεν γίνεται ενιαία για το σύνολο της έπαυλης κάθε φορά αλλά γίνεται τμηματικά (ανά δωμάτιο ή ανά δωμάτια). 3. Η τμηματική μίσθωση της έπαυλης σε διαφορετικούς μισθωτές λαμβάνει χώρα σε επικαλυπτόμενες χρονικές περιόδους. Ενδεικτικά αναφέρεται η σχεδόν ταυτόχρονη μίσθωση

διαφορετικών δωματίων της έπαυλης σε επτά διαφορετικούς μισθωτές (η έπαυλη διαθέτει πέντε υπνοδωμάτια) για επικαλυπτόμενες χρονικές περιόδους. Πιο συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τις ΑΠΥ 5 έως 11 και από το βιβλίο πόρτας, από 1.8.2009 έως 15.10.2009 εμφανίζονται ταυτόχρονα επτά διαφορετικοί μισθωτές (η έπαυλη διαθέτει πέντε υπνοδωμάτια) και διαμένουν στην έπαυλη συνολικά 20 άτομα (η έπαυλη διαθέτει δυναμικότητα 10 κλινών). 4. Οι τμηματικές μισθώσεις του καταλύματος έχουν στην πλειοψηφία τους διάρκεια η οποία υπερβαίνει τις 90 ημέρες και ο καθορισμός του μισθώματος στις ΑΠΥ γίνεται ανά μήνα και συνολικά για όλη τη διάρκεια της μίσθωσης. Από το σύνολο των δεκαεπτά (17) ΑΠΥ οι οποίες εκδόθηκαν κατά τη διάρκεια λειτουργίας της επένδυσης, οι έντεκα (11) αφορούν μισθώσεις διάρκειας μεγαλύτερης των ενενήντα (90) ημερών (ΑΠΥ 1 έως 11), ενώ οι υπόλοιπες έξι (6) αφορούν μισθώσεις διάρκειας μικρότερης των ενενήντα (90) ημερών (ΑΠΥ 12 έως 17) (...)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ 1: Από την εξέταση των παραπάνω και ειδικότερα από την ΚΥΑ 471/2002 άρθρο 2 § Ε, τα έγγραφα του ΕΟΤ (.....) και (.....), το βιβλίο πόρτας και τις εκδοθείσες ΑΠΥ, προκύπτει ότι η μορφή του καταλύματος, όπως αυτή προέκυψε από τη λειτουργία του κατά τη διάρκεια της πενταετίας 7.5.2008 έως 7.5.2013 δεν συνάδει με την μορφή για την οποία ενισχύθηκε, δηλαδή αυτήν της τουριστικής επιπλωμένης έπαυλης, επειδή η τμηματική μίσθωση του ακινήτου αναιρεί τον χαρακτηρισμό αυτού ως τουριστική επιπλωμένη έπαυλη. Ως εκ τούτου, ο τελικός αποδέκτης μετέβαλε την χρήση της επένδυσης για το σύνολο της διάρκειας των μακροχρόνιων υποχρεώσεων αυτού, αναιρώντας την δέσμευση που είχε αναλάβει να μην μεταβάλει την χρήση της επένδυσης, όπως αναφέρεται στην απόφαση έγκρισης επενδυτικού σχεδίου (.....). Επίσης ο τελικός αποδέκτης δεν τήρησε τους όρους και τις προϋποθέσεις της ΚΥΑ 471/2002 για το σύνολο της διάρκειας των μακροχρόνιων υποχρεώσεων αυτού, αναιρώντας την δέσμευση που είχε αναλάβει της υποχρέωσης τήρησης των όρων και προϋποθέσεων της ΚΥΑ 471/2002, όπως αναφέρεται στην απόφαση έγκρισης επενδυτικού σχεδίου (.....).

ΠΡΟΤΑΣΗ 1: (...) η τμηματική μίσθωση της έπαυλης γινόταν καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας αυτής, οπότε η μεταβολή της χρήσης του καταλύματος έλαβε χώρα για όλο το χρονικό διάστημα της πενταετίας. Ως εκ τούτου, στην προκειμένη περίπτωση η αναλογική επιστροφή της δημόσιας επιχορήγησης αφορά στο σύνολο αυτής (...) Επίσης, ο τελικός αποδέκτης δεν τήρησε τους όρους και τις προϋποθέσεις της ΚΥΑ 471/2002 (...) Κατόπιν των ανωτέρω, ο τελικός αποδέκτης καλείται να επιστρέψει το σύνολο της δημόσιας δαπάνης ως αχρεωστήτως καταβληθέν, το οποίο ανέρχεται σε 177.419,15 ευρώ. Από την εξέταση των ΑΠΥ και του βιβλίου πόρτας προκύπτει ότι από τις 7.5.2008, ημερομηνία έναρξης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων, έως τις 4.4.2010 όλες οι μισθώσεις του καταλύματος έχουν διάρκεια μεγαλύτερη των ενενήντα (90) ημερών, με την πρώτη μίσθωση να ξεκινά στις 15.8.2008. Επίσης από τις 5.4.2010 έως τις 19.7.2011 η επιχείρηση δεν παρουσιάζει καμία δραστηριότητα. Από τις 20.7.2011 έως τις 20.9.2012, όλες οι

μισθώσεις του καταλύματος έχουν διάρκεια μικρότερη των ενενήντα (90) ημερών, ενώ από τις 21.9.2012 έως τις 7.5.2013 (ημερομηνία λήξης μακροχρόνιων υποχρεώσεων) η επιχείρηση δεν παρουσιάζει καμία δραστηριότητα (...) ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ 2: Ο τελικός αποδέκτης δεν τήρησε τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις του για το χρονικό διάστημα από 7.5.2008 έως 19.7.2011, διότι: α. Η εκμίσθωση του ακινήτου με διάρκεια μίσθωσης μεγαλύτερη των ενενήντα (90) ημερών κάθε φορά, αναιρεί τον χαρακτηρισμό αυτού ως τουριστικό κατάλυμα, σύμφωνα με το Ν. 2160/1993 (...) άρθρο 2 & 7. Ως εκ τούτου, για το χρονικό διάστημα από 7.5.2008 έως 4.4.2010, ο τελικός αποδέκτης μετέβαλε τη χρήση της επένδυσης, καθώς αυτή δεν δύναται να θεωρηθεί τουριστικό κατάλυμα και δεν τήρησε τους όρους και τις προϋποθέσεις της ΚΥΑ 471/2002. β. Για το χρονικό διάστημα από 5.4.2010 έως 19.7.2011, το επενδυτικό σχέδιο δεν παρουσίασε καμία δραστηριότητα, αναιρώντας με τον τρόπο αυτό την χρήση της επένδυσης για την οποία ενισχύθηκε. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, για 38 μήνες από το σύνολο των 60 μηνών που διαρκούν οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις του τελικού αποδέκτη, είχε μεταβληθεί η χρήση του επενδυτικού σχεδίου και επίσης δεν τηρούνταν οι όροι και οι προϋποθέσεις της ΚΥΑ 471/2002. Ως εκ τούτου, δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις της ατομικής απόφασης ένταξης του επενδυτικού σχεδίου (.....) Θ. ΠΡΟΤΑΣΗ 2: (...) η μεταβολή της χρήσης της επένδυσης και η μη τήρηση των όρων και προϋποθέσεων της ΚΥΑ 471/2002 έλαβαν χώρα για 38 από το σύνολο των 60 μηνών που διαρκούν οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις του τελικού αποδέκτη. Άρα, στην προκειμένη περίπτωση η αναλογική επιστροφή της δημόσιας επιχορήγησης αφορά το 63,33% αυτής, δηλαδή ανέρχεται σε 112.359,55 ευρώ. Η Υπηρεσία μας εισηγείται την ανάκτηση του παραπάνω ποσού ως αχρεωστήτως καταβληθέν. Το προτεινόμενο ποσό δημοσιονομικής διόρθωσης ύψους 112.359,55 ευρώ της ΠΡΟΤΑΣΗΣ 2 συμπεριλαμβάνεται στο ποσόν των 177.419,15 ευρώ της ΠΡΟΤΑΣΗΣ 1 και δεν αποτελεί επιπρόσθετο αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό. Ως εκ τούτου, από τις ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ 1 και 2 προκύπτει συνολικό αχρεωστήτως καταβληθέν ποσόν (...) 177.419,15 ευρώ, για το οποίο η Υπηρεσία μας εισηγείται την ανάκτησή του (...)).».

22. Κατά της ανωτέρω (από ..., με ημερομηνία έγκρισης) έκθεσης αποτελεσμάτων εκτάκτου ελέγχου η αναιρεσείουσα υπέβαλε αντιρρήσεις, οι οποίες απορρίφθηκαν με την προσβαλλόμενη απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης (πρώτο σκέλος, βλ. σελ. 3 έως 8 αυτής), αφού λήφθηκε υπόψη, μεταξύ άλλων, η ανωτέρω έκθεση ελέγχου και η (...) σχετική γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Επίσης, με την ίδια απόφαση (δεύτερο σκέλος), επιβλήθηκε σε βάρος της η επίδικη δημοσιονομική διόρθωση, με την εξής αιτιολογία: «(...) ε. Η Δημοσιονομική Διόρθωση του ως άνω ποσού απαιτείται λόγω αθέτησης του άρθρου 8 § Γ και § Θ της απόφασης έγκρισης (...) του επενδυτικού σχεδίου. Ως εκ τούτου, συντρέχουν οι λόγοι του άρθρου 8 § Β, σύμφωνα με την οποία ο τελικός αποδέκτης υποχρεούται στην τήρηση των όρων

της απόφασης έγκρισης του επενδυτικού σχεδίου και σε αντίθετη περίπτωση ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων εκδίδει απόφαση επιστροφής του ποσού της δημόσιας επιχορήγησης (...)».

23. Η αναιρεσείουσα άσκησε έφεση κατά της ανωτέρω απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης αμφισβητώντας τη νομιμότητα του καταλογισμού.

24. Επί αυτής εκδόθηκε η 1003/2017 απόφαση του Τμήματος, με την οποία αναβλήθηκε η έκδοση οριστικής απόφασης, προκειμένου να προσκομιστούν με επιμέλεια της αναιρεσείουσας τα τυχόν υφιστάμενα συμφωνητικά μίσθωσης ή άλλα στοιχεία (όπως μαρτυρικές καταθέσεις, ένορκες βεβαιώσεις κ.ά.), από τα οποία να προκύπτει ότι επρόκειτο για ενιαία κάθε φορά μίσθωση από περισσότερους συμμισθωτές, οι οποίοι επωμίζονταν από κοινού τη δαπάνη καταβολής του μισθώματος και χρησιμοποιούσαν από κοινού, με όρους συμφωνημένης συνοίκησης, την έπαυλη και τις εγκαταστάσεις της, ανατρέποντας, όπως η αναιρεσείουσα ισχυρίζεται, το συναγόμενο από τα φορολογικά στοιχεία (βιβλίο πόρτας, αποδείξεις παροχής υπηρεσιών) το τεκμήριο της μη ενιαίας εκμίσθωσης της επίδικης τουριστικής έπαυλης.

25. Ακολούθως, το δικάσαν Τμήμα, που επιλήφθηκε της υπόθεσης μετά την 1003/2017 προδικαστική απόφαση, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του δέχθηκε τα ακόλουθα: Από τις αποδείξεις παροχής υπηρεσιών (ΑΠΥ) και το βιβλίο κίνησης πελατών (βιβλίο πόρτας) προκύπτει ότι οι πελάτες του καταλύματος φέρεται να διέμεναν σε δέκα διαφορετικά υπνοδωμάτια της έπαυλης (αναφέρονται αριθμοί δωματίων από 1 έως 10), ενώ βάσει του εγκριθέντος επενδυτικού σχεδίου και του (...) ειδικού σήματος λειτουργίας του ΕΟΤ, η έπαυλη διαθέτει πέντε - και όχι δέκα - υπνοδωμάτια. 2. Κατά τα χρονικά διαστήματα από 31.8.2008 έως 31.12.2008 και από 4.7.2009 έως 15.10.2009 φέρεται να διέμεναν στην έπαυλη δεκαοκτώ και δεκαέξι άτομα, αντίστοιχα, αν και η έπαυλη είναι δυναμικότητας δέκα κλινών. 3. Κατά τα χρονικά διαστήματα από 31.8.2008 έως 31.12.2008 και από 4.7.2009 έως 15.10.2009 οι φερόμενοι ως πελάτες διέμεναν σε εννέα διαφορετικά δωμάτια, αν και η έπαυλη διαθέτει, όπως προαναφέρθηκε, πέντε υπνοδωμάτια. 4. Ο (...) φέρεται να μίσθωσε τα δωμάτια 4 και 5 της έπαυλης στις 15.8.2008 και στις 31.8.2008 - και ενώ βρισκόταν στην έπαυλη - φέρεται να συνήψε και έτερη μίσθωση με αντικείμενο τα δωμάτια 8 και 9, χωρίς να προκύπτει σε τι αντιστοιχούν αυτά και σε ποιο σημείο της έπαυλης βρίσκονται. 5. Κατά το χρονικό διάστημα από 15.8.2008 έως 15.2.2009 φέρεται να συνυπήρξαν στην έπαυλη οι (...) και (...), ενώ κατά το χρονικό διάστημα από 31.8.2008 έως 31.12.2008 στην έπαυλη φέρεται να διέμενε μαζί με τους προαναφερθέντες και ο (...). 6. Κατά το χρονικό διάστημα από 4.7.2009 έως 15.10.2009 φέρεται να διέμεναν ταυτόχρονα στην έπαυλη οι (...), (...), (...), (...), (...) και (...), ενώ από 1.8.2009 φέρεται να διέμενε μαζί με τους ανωτέρω και ο (...). 7. Κατά το χρονικό διάστημα από 20.7.2011 έως 21.9.2011 φέρεται να συνυπήρξαν στην έπαυλη οι (...) και (...), ενώ κατά το χρονικό διάστημα από

25.7.2011 έως 15.8.2011 στην έπαυλη φέρεται να διέμενε μαζί με τους προαναφερθέντες και η (...). 8. Κατά το χρονικό διάστημα από 20.7.2012 έως 20.8.2012 φέρεται να διέμεναν ταυτόχρονα στην έπαυλη οι (.....) και (...) ενώ από 1.8.2012 έως 18.8.2012 φέρεται να διέμενε μαζί με τους ανωτέρω και ο (...). 9. Τα μόνα διαστήματα καθ' όλη τη διάρκεια της πενταετίας όπου στην έπαυλη φέρεται να διέμενε ένας μόνο μισθωτής, είναι από 15.5.2009 έως 30.5.2009 (.....), από 1.7.2012 έως 19.7.2012 (.....) και από 21.8.2012 έως 20.9.2012 (...), ενώ κατά τα υπόλοιπα διαστήματα η έπαυλη είτε εμφανιζόταν ως κενή είτε υπήρχαν επικαλύψεις από δύο ή και περισσότερους μισθωτές. Στην υπό κρίση περίπτωση τα μόνα διαστήματα κατά τα οποία διέμενε ένας μόνο μισθωτής είναι τα διαστήματα από 15.5.2009 έως 30.5.2009, 1.7.2012 έως 19.7.2012 και 21.8.2012 έως 20.9.2012, δηλαδή συνολικά για 65 μέρες η έπαυλη δεν προοριζόταν για ενιαία μίσθωση. Η αναιρεσείουσα δεν προσκόμισε συμφωνητικά μίσθωσης από τα οποία να προκύπτει ότι τηρήθηκε η υποχρέωση εκ μέρους της για ενιαία μίσθωση. Η μίσθωση με α/α 17, αν και άρχεται από 1.7.2012, εντούτοις στο οικείο βιβλίο πόρτας αναγράφεται μετά τις αντίστοιχες με α/α 15 και 16, που όμως φέρουν μεταγενέστερη ημερομηνία (20.7.2012 και 1.8.2012, αντίστοιχα) και άρα θα έπρεπε να έπονται αυτής. 11. Οι ΑΠΥ με α/α 14 (...) και 16 (.....) δεν έχουν προσκομισθεί. 12. Ενώ στις ΑΠΥ με αριθμούς (...) αναγράφεται ποσό μίσθωσης 500,00 ευρώ μηνιαίως, από τους σχετικούς υπολογισμούς (μηνιαίο ποσό ΕΠΙ μήνες διαμονής) δεν επαληθεύεται το κατά περίπτωση αναγραφέν ως συνολικώς καταβληθέν ποσό. 13. Στην ΑΠΥ (...) η διάρκεια της μίσθωσης είναι εννέα μήνες (από 4.7.2009 έως 4.4.2010), ενώ το μίσθωμα έχει υπολογιστεί για οκτώ μήνες (8 ΕΠΙ 500=4.000,00 ευρώ). 14. Οι μισθώσεις της έπαυλης με α/α από 1 έως 11 υπερβαίνουν σε διάρκεια τις ενενήντα ημέρες και, ειδικότερα, οι με α/α 1, 2, 5, 7 και 8 είχαν εξάμηνη διάρκεια, οι με α/α 3 και 4 τετράμηνη διάρκεια, η με α/α 6 διάρκεια 4,5 μηνών, οι με α/α 9 και 10 εννιάμηνη διάρκεια και εκείνη με α/α 11 διάρκεια οκτώ μηνών.

26. Ενόψει των ανωτέρω και με δεδομένο ότι τα μόνα διαστήματα καθ' όλη τη διάρκεια της επίμαχης πενταετίας (από 7.5.2008 έως 7.5.2013) που στην έπαυλη φέρεται να διέμενε ένας μόνο μισθωτής, είναι από 15.5.2009 έως 30.5.2009 (.....), από 1.7.2012 έως 19.7.2012 (.....) και από 21.8.2012 έως 20.9.2012 (.....), δηλαδή συνολικά για 65 μέρες (περίπου δύο μήνες, ήτοι το 1/30 της πενταετίας στην οποία υφίσταντο οι σχετικές υποχρεώσεις), εκ των οποίων τις 49 φέρεται να διέμενε στην έπαυλη ένα μόνο πρόσωπο (.....) ενώ κατά τα λοιπά διαστήματα και όποτε η έπαυλη εμφανιζόταν μισθωμένη, υπήρχαν επικαλύψεις από δύο ή και περισσότερους μισθωτές, οι οποίοι, κατά κανόνα, δεν είχαν ταυτόχρονη άφιξη και αναχώρηση, η αναιρεσιβαλλόμενη έκρινε ότι καθόλη τη διάρκεια της πενταετίας των μακροχρόνιων υποχρεώσεων (από 7.5.2008 έως 7.5.2013) η μίσθωση της έπαυλης δεν γινόταν ενιαία για το σύνολο αυτής, όπως απαιτούνταν, με συνέπεια να υφίσταται μεταβολή της χρήσης της. Με τις σκέψεις αυτές κρίθηκε ότι

επομένως είναι δικαιολογημένη η επιβολή με την (...) απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ολικής δημοσιονομικής διόρθωσης σε βάρος της αναιρεσεύουσας ποσού 177.419,15 ευρώ.

27. Ήδη, με την κρινόμενη αίτηση αναίρεσης η αναιρεσεύουσα επιδιώκει την εξαφάνιση της προσβαλλόμενης απόφασης. Παράλληλα, με το από (...) έγγραφο (αριθμ. πρωτοκ. ΕλΣυν) η αναιρεσεύουσα υπέβαλε το πρώτον ενώπιον της Ολομέλειας απόσπασμα της (.....) απόφασης του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών, με την οποία κρίθηκε αθώα για το αδίκημα της μη καταβολής χρεών προς το δημόσιο (άρθρο 25 παρ. 1B του ν. 1882/1990), δηλαδή για το αδίκημα της αποφυγής καταβολής φόρου και μη εκπλήρωσης φορολογικών υποχρεώσεων.

28. Με τον πρώτο λόγο αναίρεσης η αναιρεσεύουσα προβάλλει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση στερείται νομίμου βάσεως, διότι εσφαλμένως δεν διέγνωσε ότι η Διοίκηση παρέλειψε να εκπληρώσει το βάρος απόδειξης που της αναλογεί σχετικά με τον μη ενιαίο χαρακτήρα της μίσθωσης της τουριστικής έπαυλης, στηριζόμενη στην παραδοχή ότι η έπαυλη όποτε εμφανιζόταν μισθωμένη υπήρχαν επικαλύψεις από δύο ή και περισσότερους μισθωτές, οι οποίοι κατά κανόνα δεν είχαν ταυτόχρονη άφιξη και αναχώρηση, καθώς και ότι οι μισθωτές φέρεται να έμεναν κατά περίπτωση στα δωμάτια 1 έως 10, μολονότι η έπαυλη διέθετε πέντε μόνο υπνοδωμάτια, χωρίς δήθεν η ίδια (η αναιρεσεύουσα) να διασαφηνίζει σε τι αντιστοιχούσαν αυτά και πού τοποθετούνται χωροταξικά, ενώ υπήρχαν και διαστήματα όπου σε αυτή διέμεναν περισσότερα άτομα από τη δυναμικότητα του καταλύματος. Κατά τους ισχυρισμούς της αναιρεσεύουσας οι παραδοχές αυτές παρίστανται αβάσιμες και πεπλανημένες, καθόσον η κοινή μίσθωση δεν αναιρεί το γεγονός ότι περισσότερα άτομα που συναποφασίζουν τη μίσθωση έχουν την ευχέρεια να καταφθάνουν στην έπαυλη και να αναχωρούν σε διαφορετικές ημερομηνίες ανάλογα με τις οικογενειακές, επαγγελματικές και άλλες υποχρεώσεις τους, ενώ μια έπαυλης δυναμικότητας δέκα (10) κλινών μπορεί να φιλοξενήσει είκοσι (20) άτομα (δύο άτομα ανά κλίνη). Περαιτέρω, προβάλλεται ότι ο τρόπος έκδοσης των φορολογικών στοιχείων (ανά μισθωτή) δεν αναιρεί τον ενιαίο χαρακτήρα της μίσθωσης, αλλά αποσκοπούσε στην τήρηση των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας, ενώ η αναγραφή του αριθμού της κλίνης στο βιβλίο πόρτας ήταν απαραίτητο στοιχείο, προκειμένου, σύμφωνα με τις διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας (άρθρο 10 παρ. 5 α.π.δ 186/1992) να αναγράφεται ένας αριθμός στην απόδειξη παροχής υπηρεσιών και ταυτοχρόνως εξυπηρετούσε τον σκοπό ορθής παρακολούθησης της εσωτερικής λειτουργίας της έπαυλης. Σε κάθε περίπτωση, προσκόμισε τις ένορκες βεβαιώσεις προκειμένου να αποδείξει ότι επρόκειτο για ενιαία μίσθωση διότι η ίδια η 1003/2017 προδικαστική απόφαση του Τμήματος διέταξε την προσκόμιση τέτοιων ενόρκων βεβαιώσεων.

29. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Τούτο διότι, πέραν του ότι η κλίνη ως μονάδα μέτρησης της δυναμικότητας μιας τουριστικής επιχείρησης αντιστοιχεί σε μονό κρεβάτι [ενδεικτικά πρβλ. απόφαση Γενικού Γραμματέα του

Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού αριθμ. 530992/28.9.87 της 24 Σεπτ./23 Οκτ. 1987 «Τεχνικές προδιαγραφές τουριστικών εγκαταστάσεων» (Β' 557), ιδίως άρθρο 114, 122 έως 127, όπου και διακρίσεις υπνοδωματίων σε μονόκλινα, δίκλινα και τρίκλινα, καθώς και απόφαση Υπουργού Τουρισμού αριθμ. 216 «Καθορισμός τεχνικών και λειτουργικών προδιαγραφών και βαθμολογούμενων κριτηρίων για τα ξενοδοχεία και κατάταξη αυτών σε κατηγορίες αστερών» (Β' 10/09.1.2015)], στην υπό κρίση υπόθεση η ελεγκτική αρχή ανταποκρίθηκε στο βάρος απόδειξης που της αναλογούσε, αξιολογώντας πρόσφορα για την εκτίμηση του χαρακτήρα της μίσθωσης (ως τουριστικής ή μη) στοιχεία που είχαν συνταχθεί από τον ίδια την αναιρεσείουσα (βιβλίο πόρτας και ΑΠΥ). Από τα στοιχεία αυτά, βάσει των οποίων εκδόθηκε η (...) απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, προέκυπτε ότι η μίσθωση γινόταν ανά δωμάτιο και κατά το πλείστον, όπως αναλυτικά παρατίθεται στις σκέψεις 21 και 25 της παρούσας, η έπαυλη εκμισθωνόταν από περισσότερους μισθωτές, οι οποίοι δεν είχαν ίδια ημερομηνία άφιξης και αναχώρησης. Προς ανατροπή των ανωτέρω διαπιστώσεων, σύμφωνα και με τα γενόμενα δεκτά ανωτέρα στη σκέψη 16, η αναιρεσείουσα είχε το βάρος να ανταποδείξει με την προσκόμιση αντίστοιχων αποδεικτικών στοιχείων τα πραγματικά εκείνα περιστατικά, από τα οποία τεκμηριώνονταν οι ισχυρισμοί της ότι οι μισθώσεις που είχε συνάψει ήταν ενιαίες. Με την 1003/2017 προδικαστική απόφαση του Τμήματος, ενόψει των συνθηκών της ένδικης υπόθεσης και των ισχυρισμών της αναιρεσείουσας, διατάχτηκε η συμπλήρωση των αποδείξεων προκειμένου να διαπιστωθεί το ενιαίο ή μη της μίσθωσης της έπαυλης. Τα δε μέσα απόδειξης, πέραν των τυχόν συναφθέντων συμφωνητικών μίσθωσης, δεν απαριθμήθηκαν στην προδικαστική κατά τρόπο περιοριστικό, αλλά τέθηκαν σε παρένθεση ενδεικτικά και άλλα στοιχεία (όπως μαρτυρικές καταθέσεις, ένορκες βεβαιώσεις κ.ά.), προκειμένου να καταστεί σαφές ότι αναζητούνται και άλλα - ακόμα και μη αμιγώς φορολογικά στοιχεία- τα οποία (ενδεχομένως να) έχει στη διάθεσή της η λήπτης της ενίσχυσης και συνεπώς, ως προς το είδος των αποδεικτικών στοιχείων επί της ουσίας η επιλογή τους εναποτέθηκε στην ευθύνη και την επιμέλεια της αναιρεσείουσας. Προς τούτο, ορθώς με την προσβαλλόμενη απόφαση κρίθηκε ότι οι ένορκες βεβαιώσεις που προσκομίστηκαν στην μετ' αναβολή δίκη δεν επαρκούσαν για την απόδειξη του ενιαίου της μίσθωσης, καθόσον αυτές σύμφωνα με το άρθρο 101 π.δ. 1225/1981, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο άσκησης της έφεσης, εκτιμώνται ελεύθερα από το Δικαστήριο, οι συγκεκριμένες δε, βεβαιώσεις δεν είχαν καταρτιστεί κατά την περίοδο της μίσθωσης ή έστω πριν την άσκηση της κρινόμενης έφεσης, αλλά συντάχθηκαν μεταγενέστερα, με σκοπό να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο της δημοσιονομικής δίκης για την απόδειξη των ισχυρισμών της αναιρεσείουσας και επομένως, δεν δύναται να αποτελέσουν νόμιμο αποδεικτικό μέσο (βλ. και ΣτΕ 2152/2017, 4155/2012, 1327/2012). Πέραν αυτών των βεβαιώσεων, που δεν ζητήθηκαν κατά τρόπο περιοριστικό, η αναιρεσείουσα δεν ανταποκρίθηκε στο βάρος ανταπόδειξης

ούτε συμμορφώθηκε προς το διατακτικό της προδικαστικής απόφασης, προσκομίζοντας συμφωνητικά κοινής μίσθωσης, από τα οποία να προκύπτει με σαφήνεια ότι επρόκειτο για ενιαία κάθε φορά μίσθωση από περισσότερους μισθωτές οι οποίοι είχαν συμφωνήσει την καταβολή του μισθώματος από κοινού και τα οποία ως τέτοια θα αποτελούσαν επαρκές αποδεικτικό στοιχείο ως προς τη διάρκεια της μίσθωσης και τους λοιπούς όρους αυτής (ΣτΕ 2226/2006, 2229/2006, 2552/2005, 2606/2016, 298/2017).

30. Επίσης προβάλλεται ότι κατά παράβαση των αρχών της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της απαγόρευσης της αντιφατικής συμπεριφοράς («non venire contra factum proprium»), η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν εκτίμησε προσηκόντως την από (...) πρώτη έκθεση ελέγχου της Μονάδας Ελέγχου της Ειδικής Υπηρεσίας Συγχρηματοδοτούμενων Μέτρων και Πράξεων Αγροτικής Ανάπτυξης του Διοικητικού Τομέα Κοινοτικών Πόρων και Υποδομών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σύμφωνα με την οποία ελέγχθηκαν τα τηρούμενα φορολογικά στοιχεία της αναιρεσείουσας και δεν διαπιστώθηκε ουδεμία παράβαση. Το γεγονός δε ότι η Διοίκηση με την νεότερη από (...) έκθεση ελέγχου συνήγαγε διαφορετικά συμπεράσματα, συνιστά, κατά τους ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας, αντιφατική τακτική. Άλλωστε, το ότι η πρώτη από (...) δεν καλύπτει όλο το ελεγχόμενο διάστημα δεν συνεπάγεται ότι δεν είναι δεσμευτική για το χρονικό διάστημα στο οποίο αφορά, ενώ η διαφορά ως προς την ευρύτητα του αντικειμένου των δύο ελέγχων δεν δύναται να αναιρέσει την αποδεικτική ισχύ της πρώτης έκθεσης ελέγχου, η οποία σε κάθε περίπτωση αποτελεί δημόσιο έγγραφο και αν δεν προβληθεί η πλαστότητά του, παρέχει πλήρη απόδειξη των όσων διαλαμβάνονται σε αυτή.

31. Η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, που αποτελεί μέρος και της ενωσιακής έννομης τάξης, εφαρμόζεται κατά τη διαδικασία ανάκτησης μη ορθώς διατεθέντων κεφαλαίων κατά την εκτέλεση συγχρηματοδοτούμενων από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους δράσεων (ΔΕΕ, 21.6.2007, C-158/06, σκέψη 24) και αφορά στην προστασία της εύλογης και δικαιολογημένης, ενόψει των συνθηκών, πεποίθησης του λήπτη της ενωσιακής συνδρομής, ως μέσου συνετού ανθρώπου του οικείου κλάδου δραστηριότητας, ότι η δημιουργηθείσα από δημόσια εξουσία νομική κατάσταση, ως απόρροια πράξης του αρμοδίου οργάνου, θα συνεχιστεί. Για τη συνδρομή της αρχής αυτής απαιτείται να έχουν δοθεί από τη διοίκηση στον δικαιούχο της ενίσχυσης συγκεκριμένες, ανεπιφύλακτες και συγκλίνουσες διαβεβαιώσεις, προερχόμενες από αρμόδιες και αξιόπιστες πηγές, τέτοιες που να μπορούν να δημιουργήσουν σ' αυτόν θεμιτή προσδοκία ότι η δημιουργηθείσα νομική κατάσταση θα συνεχιστεί (ΔΕΕ, 5.3.2019, C-349/17, σκέψεις 96-106, ΕλΣυν Ολ. 232/2019, σκέψη 18). Περαιτέρω, οι διαβεβαιώσεις αυτές πρέπει να είναι σύμφωνες προς τους ισχύοντες κανόνες δικαίου ή έστω να μην βρίσκονται σε προφανή αντίθεση με αυτούς (ΕλΣυν Ολ. 1377/2021 σκ 39, 1009/2022 σκ. 31, 1008/2024 σκ. 27). Εξ άλλου, η

αρχή της ασφάλειας δικαίου επιτάσσει τη σαφήνεια και ακρίβεια της κανονιστικής ρύθμισης βάσει της οποίας χορηγείται η ενωσιακή συνδρομή στον δικαιούχο, ώστε ο τελευταίος να έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει σαφώς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, καθώς και τις επιβαλλόμενες σ' αυτόν κυρώσεις σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεών του. Εφόσον υφίσταται τέτοια σαφής και ακριβής ρύθμιση για την οποία έχει καταστεί ενήμερος, δεν νοείται επίκληση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης προκειμένου να αποκλειστεί η αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθείσας ενωσιακής συνδρομής (ΕλΣυν Ολ. 7413, 3384/2015, 1523/2017, 1791/2018, Μείζ. Ολ. 1334/2023).

32. Συνεπώς, ο λόγος αυτός, ο οποίος προβλήθηκε και ενώπιον του Τμήματος, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος καθώς, όπως ορθώς δέχθηκε η πληττόμενη απόφαση, δεν συνέτρεχαν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις εφαρμογής της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, στο πλαίσιο της οποίας ερευνάται και η καλή πίστη της δικαιούχου της ενίσχυσης ούτε παραβιάστηκε η αρχή της απαγόρευσης αντιφατικής συμπεριφοράς των οργάνων της Διοίκησης. Ειδικότερα, κατά την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν προέκυψε η ύπαρξη συγκεκριμένων και ανεπιφύλακτων διαβεβαιώσεων των αρμόδιων διοικητικών οργάνων, αρμοδίως απευθυνθεισών προς την αναιρεσείουσα, που να της δημιούργησαν οποιαδήποτε θεμιτή προσδοκία. Αντιθέτως, σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 6 περιπτ. Α και Β4 και 8 της απόφασης ένταξης της επένδυσης στο καθεστώς επιχορήγησης του Μέτρου 7.9 η αναιρεσείουσα είχε δεσμευτεί να αποδέχεται κάθε έλεγχο καθόλο το διάστημα της επένδυσης και των μακροχρόνιων υποχρέωσης επί αυτής, ενώ καθίσταται σαφές ότι το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τον έλεγχο των συγχρηματοδοτούμενων από ενωσιακούς πόρους πράξεων βασίζεται σε επάλληλα και διακριτά συστήματα ελέγχου (π.χ. διαχειριστική αρχή, αρχή πληρωμής κ.λπ.). Έτι περαιτέρω, οι δύο έλεγχοι διέφεραν μεταξύ τους τόσο ως προς το αντικείμενο έρευνας όσο και ως προς το ελεγχόμενο χρονικό διάστημα, ενώ κατά τις ανέλεγκτες αναιρετικά κρίσεις της αναιρεσιβαλλομένης, οι κρίσεις της από (...) αρχικής έκθεσης ελέγχου σχετικά με τον βαθμό συμμόρφωσης της αναιρεσείουσας προς τις υποχρεώσεις της βάσει της απόφασης ένταξης παρίστανται συμπερασματικές, καθώς στην έκθεση αυτή δεν παρατίθενται ούτε μνημονεύονται τα συγκεκριμένα στοιχεία που αξιολογήθηκαν (π.χ. πόσες και ποιες ήταν οι εγγραφές στο βιβλίο πόρτας μέχρι την ημερομηνία ελέγχου, πόσες και ποιες αποδείξεις παροχής υπηρεσιών εκδόθηκαν, πόσοι και ποιοι διέμεναν στην έπαυλη, αν περισσότεροι μισθωτές προέβησαν σε κοινή μίσθωση κ.λπ.), ούτε αναλύεται η συλλογιστική βάσει της οποίας ο έλεγχος κατέληξε στο συγκεκριμένο συμπέρασμα. Σε κάθε δε περίπτωση, δεν δημιουργείται δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στον λήπτη της ενίσχυσης, από μόνο το γεγονός ότι οι παρατυπίες ή η παράβαση των όρων της ενίσχυσης δεν αποκαλύφθηκαν, κατά τη διάρκεια προγενέστερου ελέγχου (βλ. απόφ. Γενικού Δικαστηρίου Ε.Ε. της 18.6.2010, T-

549/2008, Λουξεμβούργο κατά Επιτροπής, σκ. 77, ΕλΣυν Ι Τμ. απόφ. 3087/2014), όπως αβασίμως προβάλλει η αναιρεσεύουσα.

33. Περαιτέρω, η αναιρεσεύουσα προβάλλει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη στερείται νομίμου βάσεως, καθόσον δεν διέγινωσε την παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας έκδοσης της προσβληθείσας απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης, υπό την έννοια ότι κατά παράβαση του άρθρου 8 της 237792/4596/2003 απόφασης του Υπουργού Γεωργίας (που περιέχει τις λεπτομέρειες εφαρμογής της 305875/8404/505/19.11.2002 ΚΥΑ), η επίδικη απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης εκδόθηκε χωρίς την προηγούμενη ανάκληση της (...) απόφασης έγκρισης του επενδυτικού σχεδίου.

34. Στο άρθρο 8 της 237992/4596/2003 απόφασης του Υπουργού Γεωργίας, που τιτλοφορείται «Ανάκληση απόφασης έγκρισης επενδυτικού σχεδίου», ορίζεται ότι «1. Στις περιπτώσεις που αναφέρονται αναλυτικά στη συνέχεια και αφορούν στην υλοποίηση του έργου από τον τελικό αποδέκτη κατά παράβαση της σχετικής απόφασης έγκρισης η απόφαση αυτή ανακαλείται, οι εγγυητικές επιστολές καλής εκτέλεσης καταπίπτουν και τα ποσά της ενίσχυσης που τυχόν έχουν καταβληθεί ανακτώνται (...) 2. Σε περίπτωση τροποποίησης του χαρακτήρα και των στόχων του έργου ή των ουσιωδών χαρακτηριστικών του ή της παύσης της λειτουργίας του μετά την οριστική παραλαβή τουλάχιστον μέχρι την 31.12.2012 εκτός αν η υποχρέωση αυτή προβλέπεται για μακρύτερο χρονικό διάστημα σύμφωνα με την απόφαση έγκρισης του έργου». Ακολούθως, η παράγραφος 2 τροποποιήθηκε προβλέποντας ότι «Σε περίπτωση τροποποίησης του χαρακτήρα και των στόχων του έργου ή των ουσιωδών χαρακτηριστικών του ή της παύσης της λειτουργίας του μετά την οριστική παραλαβή τουλάχιστον για 3 έτη μετά την πληρωμή από τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή του τελικού υπολοίπου του επιχειρησιακού προγράμματος εκτός αν η υποχρέωση αυτή προβλέπεται για μακρύτερο χρονικό διάστημα σύμφωνα με την απόφαση έγκρισης του έργου».

35. Η ως άνω διάταξη αναφέρεται στη διαδικασία ανάκλησης της εγκριτικής απόφασης του επενδυτικού σχεδίου, η οποία διαφέρει από τη διαδικασία διαπίστωσης κατόπιν ελέγχου της αλλαγής χρήσης του επιδοτούμενου ακινήτου, που συνδέεται με την δέσμευση του λήπτη-τελικού αποδέκτη της ενωσιακής ενίσχυσης, δυνάμει των άρθρων 8 παρ. 8 του Οδηγού Εφαρμογής στον οποίο παραπέμπει το άρθρο 30 της 305875/8404/505/19.11.2002 ΚΥΑ, καθώς και το άρθρο 8 περ. Γ της (...) απόφασης έγκρισης του επενδυτικού σχεδίου, να μην μεταβάλει τη χρήση της ενισχυόμενης επένδυσης για χρονικό διάστημα πέντε ετών μετά την ολοκλήρωσή της. Τούτο διότι, όπως ορθά δέχθηκε το δικάσαν Τμήμα η ανάκληση της εγκριτικής απόφασης χωρεί για συγκεκριμένους λόγους (καθυστέρηση έναρξης εργασιών, παρέκκλιση από το χρονοδιάγραμμα, παραίτηση του τελικού αποδέκτη, υλοποίηση ουσιωδώς διάφορου σχεδίου σε σχέση με την εγκεκριμένη μελέτη, μη οριστική παραλαβή του έργου από τον τελικό δικαιούχο), οι οποίοι δεν σχετίζονται με το επίμαχο εν προκειμένω ελεγκτικό εύρημα, τη

μεταβολή της χρήσης της επένδυσης. Ως εκ τούτου, ενόψει της κατά τα ανωτέρω αυτοτέλειας των δύο διαδικασιών δεν απαιτούνταν η προηγούμενη ανάκληση της εγκριτικής απόφασης για την επιβολή δημοσιονομικής διόρθωσης και συνεπώς τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα από την αναιρεσείουσα είναι απορριπτέα ως ερειδόμενα επί εσφαλμένης προϋπόθεσης.

36. Εξάλλου, προβάλλεται ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση εσφαλμένως ερμήνευσε τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 7 του ν. 2160/1993 ως προς τον χαρακτηρισμό της μίσθωσης ως μη τουριστικής, καθόσον η χρονική διάρκεια κάποιων μισθώσεων, που υπερέβαιναν τις ενενήντα ημέρες, δεν αναιρεί τον τουριστικό χαρακτήρα της έπαυλης, αφού σκοπός των διατάξεων του άρθρου 2 παρ. 7 του ν. 2160/1993 είναι η αποτροπή άσκησης εν τοις πράγμασι τουριστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας χωρίς την τήρηση της νόμιμης διαδικασίας απόκτησης του σχετικού ειδικού σήματος του ΕΟΤ, καθώς και ότι κατ' εσφαλμένη ερμηνεία του προαναφερόμενου άρθρου 8 παρ. 2 της 237992/4596/2003 της απόφασης του Υπουργού Γεωργίας δέχθηκε ότι είναι νόμιμη η έκδοση της απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης στις 11.7.2014, αν και αυτή έπρεπε να είχε εκδοθεί μέχρι τις 31.1.2.2012, άλλως μέχρι 7.5.2013, ημερομηνία κατά την οποία έληγε η κρίσιμη πενταετία τήρησης των μακροχρόνιων υποχρεώσεων.

37. Στο σημείο αυτό το Δικαστήριο επισημαίνει ότι όπως συνάγεται από τις διατάξεις των άρθρων 165 επ. του ν. 4700/2020 (Α' 127) με την αίτηση αναιρέσεως σκοπεύεται η διόρθωση νομικών σφαλμάτων της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης χάριν προεχόντως της ενότητας της νομολογίας και εντεύθεν της διασφάλισης της ίσης μεταχείρισης των διαδίκων ενώπιον του νόμου. Εκ τούτων παρέπεται ότι ο αναιρετικός δικαστής, που κατ' αρχήν οφείλει να ερευνήσει την υπόθεση εντός των υπό των διαδίκων προβαλλόμενων λόγων, δύναται, εφόσον κρίνει ότι επιβάλλεται από τις ως άνω αρχές που διέπουν την αίτηση αναιρέσεως, να εξετάσει αυτεπαγγέλτως πλημμέλεια της αναιρεσιβαλλομένης και πέραν αυτών που έχουν προβληθεί με λόγο αναιρέσεως, αρκεί με την ενέργεια του αυτή να μην παραβιάζει το θεμελιώδες δικαίωμα άμυνας των διαδίκων, εγγενές σε κάθε δίκαιη δίκη. Μεταξύ δε των αυτεπαγγέλτως ερευνώμενων πλημμελειών της αναιρεσιβαλλομένης που δύναται να εξετάσει αυτεπαγγέλτως ο αναιρετικός δικαστής περιλαμβάνονται και όσες, αν δεν εξετάζονταν και διορθώνονταν κατ' αναίρεση παρά το ότι προκύπτουν ευθέως εκ της αναιρεσιβαλλομένης, θα έθεταν την εθνική έννομη τάξη σε σύγκρουση με την ενωσιακή, παραβιάζοντας την επί του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, με τη σχετική ερμηνευτική δήλωση στο άρθρο αυτό, απορρέουσα υποχρέωση της εθνικής δικαιοσύνης να διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης (ΕλΣυν Ολ. 1376/2021, 785/2022).

38. Οι προβλέψεις του Οδηγού Εφαρμογής που εκτέθηκαν στη σκέψη 13 και με τις οποίες εξειδικεύτηκε η διαδικασία των κυρώσεων που ορίστηκε σε αδρές γραμμές με την 305875/8404/505/19.11.2002 κοινή υπουργική απόφαση, στο μέτρο που ορίζουν την ολοκλήρωση της υλοποίησης της επένδυσης ως χρονικό

σημείο έναρξης της κρίσιμης πενταετίας κατά την οποία ο δικαιούχος της χρηματοδότησης υποχρεούται στην τήρηση των περιγραφομένων στις διατάξεις αυτές υποχρεώσεων πρέπει να γίνει δεκτό ότι τυγχάνουν μη εφαρμοστέες, καθόσον δεν εναρμονίζονται με το άρθρο 30 παρ. 4 του Κανονισμού 1260/1999 και την αρχή της διάρκειας που απορρέει από αυτό υπό την ερμηνεία που προεκτέθηκε στη σκέψη 9. Και τούτο διότι το ως άνω ρυθμιστικό πλαίσιο καθιερώνει μεν πενταετή υποχρέωση διάρκειας του χαρακτήρα της επένδυσης και των υποχρεώσεων που πηγάζουν από την υλοποίησή της, πλην όμως αυτή έχει ως αφετηρία την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης έγκρισης της χρηματοδότησης αυτής και είναι, συνεπώς, βραχύτερη από εκείνη που προβλέπεται από τις ως άνω εθνικές ρυθμίσεις και κατισχύει αυτών ως έχουσα άμεση εφαρμογή (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1376/2021 όπου και μειοψηφία, 785/2022, 370/2024).

39. Περαιτέρω, οι ως άνω προβλέψεις του Οδηγού Εφαρμογής στο μέτρο που ορίζουν ότι απαγορεύεται η τροποποίηση χρήσης και εκμίσθωση των παγίων στοιχείων της επένδυσης για το ίδιο χρονικό διάστημα (πενταετία) από την ολοκλήρωση της επένδυσης, προσκρούουν, ωσαύτως, στο ως άνω άρθρο 30 παρ. 4 του Κανονισμού 1260/1999, οι διατάξεις του οποίου, ρυθμίζουν αποκλειστικά την αρχή της διάρκειας των σχετικών με ενισχυόμενες επενδύσεις πράξεων και εφαρμόζονται κατ' αποκλεισμό τυχόν αντίθετων κανόνων του εθνικού δικαίου. Τούτο δε διότι οι διατάξεις του άρθρου 30 παρ. 4 του Κανονισμού 1260/1999 δεν απαγορεύουν άνευ άλλου τινός αλλαγή χρήσης και μίσθωση του ενισχυθέντος παγίου κατά το χρονικό διάστημα των πέντε ετών από την έγκριση της χρηματοδότησης, παρά μόνον εφ' όσον αυτή τυχόν επιφέρει σημαντική τροποποίηση στην επενδυτική πράξη (βλ. σκέψεις 9 και 10 ανωτέρω), κρίση εκφερόμενη με βάση τα κριτήρια που εκτέθηκαν στη σκέψη 9 ανωτέρω από την αρμόδια ελεγκτική αρχή και τελούσα υπό τον δικαστικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1819/2021, 785/2022, 370/2024).

40. Το δικάσαν Τμήμα έκρινε ότι σύμφωνα με τον Οδηγό Εφαρμογής του Μέτρου 7.9 (άρθρο 8 παρ. 8), στον οποίο παραπέμπει το άρθρο 30 της 305875/8404/505/19.11.2002 ΚΥΑ και ο σύμφωνος με αυτό όρος 8 περ. Γ της απόφασης έγκρισης του επίδικου επενδυτικού σχεδίου, κάθε δικαιούχος ενίσχυσης δεσμεύεται να μη μεταβάλλει τη χρήση της ενισχυόμενης επένδυσης για χρονικό διάστημα πέντε ετών μετά την ολοκλήρωσή της, ενώ στην περίπτωση που παραβιάσει την υποχρέωσή του αυτή υποχρεούται σε αναλογική επιστροφή του ποσού της δημόσιας επιχορήγησης. Συνακόλουθα, έκρινε ως αφετηρία της κρίσιμης πενταετίας κατά την οποία η αναιρεσείουσα δικαιούχος της χρηματοδότησης υποχρεούτο στην τήρηση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων της το χρονικό διάστημα από 7.5.2008 (ημερομηνία λήξης της υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου) έως 7.5.2013.

41. Το Δικαστήριο κρίνει ότι οι προβλέψεις του Οδηγού Εφαρμογής και ο σύμφωνος με αυτές όρος της απόφασης υπαγωγής του επίδικου έργου, στο μέτρο

που όρισαν την ολοκλήρωση της υλοποίησης της επένδυσης ως αφετηρία της κρίσιμης πενταετίας κατά την οποία η δικαιούχος της χρηματοδότησης αναιρεσείουσα υποχρεούτο στην τήρηση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων της, ήτοι το χρονικό διάστημα από 7.5.2008 (ημερομηνία λήξης της υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου) έως 7.5.2013, προσκρούουν στο άρθρο 30 παρ. 4 του Κανονισμού 1260/1999 και την αρχή της διάρκειας που απορρέει από αυτό. Αντίθετα, σύμφωνα με τις προβλέψεις των ως άνω κοινοτικών διατάξεων, οι οποίες τυγχάνουν αμέσου εφαρμογής, οι πενταετείς υποχρεώσεις της αναιρεσείουσας ξεκίνησαν από την έκδοση της απόφασης περί έγκρισης χρηματοδότησης του επενδυτικού της σχεδίου (... απόφαση περί έγκρισης χρηματοδότησης του επενδυτικού της σχεδίου) και έληξαν στις 24.8.2009, ημεροχρονολογία η οποία πρέπει να αποτελέσει και το άκρο όριο του χρονικού πεδίου ελέγχου τήρησης των ως άνω υποχρεώσεων. Συνεπώς, η υπό κρίση αίτηση πρέπει για τον λόγο αυτό να γίνει δεκτή.

42. Δεκτής γενομένης της αίτησης αναίρεσης παρέλκει η εξέταση των λοιπών λόγων που προβάλλονται με το ανααιρετήριο.

43. Περαιτέρω, το Δικαστήριο κρίνει κατά πλειοψηφία ότι η επίδικη υπόθεση χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση κατά το πραγματικό της τόσο κατά τα διαλαμβανόμενα ανωτέρω στη σκέψη 42 σε συνδυασμό με τις σκέψεις 9, 10 και 16 της παρούσας για το χρονικό διάστημα από 7.5.2008 έως 24.8.2009 όσο και ενόψει της υποβολής στο πλαίσιο της δίκης επί της κρινόμενης αίτησης αναίρεσης του αποσπάσματος της (...) αθωωτικής απόφασης του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών, της οποίας την επιρροή στην υπόθεση δεν μπορεί, ωστόσο, να εξετάσει το πρώτον η Ολομέλεια αναιρετικά (ΕλΣυν Ολ. 523/2021 σκ. 46, 1328/2023 σκ. 58). Συνεπώς, η ένδικη διαφορά πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 176 της Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4700/2020, Α' 127), να αναπεμφθεί στο αρμόδιο Τμήμα για νέα κρίση. Εάν ήθελε κριθεί από το Τμήμα δικάζον μετ' αναίρεση ότι η διαπιστωθείσα εκμίσθωση συνιστά σημαντική τροποποίηση της επένδυσης, οι ημέρες εκμίσθωσης που διανύθηκαν μετά την ως άνω ημερομηνία (24.8.2009) δεν θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, μεταρρυθμιζομένου αναλόγως του καταλογισθέντος με την απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης ποσού.

44. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Βασιλική Ανδρεοπούλου (ήδη Αντιπρόεδρος), Κωνσταντίνος Εφεντάκης και Δημήτριος Τσακανίκας, οι οποίοι διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Μετά την αναίρεση της πληττόμενης απόφασης για τον λόγο που διαλαμβάνεται ανωτέρω στη σκέψη 41, η επίδικη υπόθεση θα έπρεπε, σύμφωνα με το άρθρο 178 παρ. 4 του ν. 4820/2021, να διακρατηθεί από την Ολομέλεια και να δικαστεί από αυτήν, ως δικαστήριο ουσίας, αφού η υπόθεση δεν χρειάζεται άλλη διευκρίνιση ως προς το πραγματικό της. Τούτο, διότι από τα τεκμήρια που συνελέγησαν στο πλαίσιο του έκτακτου ελέγχου που διενήργησε το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, καθώς και από τα στοιχεία που

προσκομίστηκαν από την αναιρεσείουσα σε εκτέλεση της 1003/2017 προδικαστικής απόφασης του δικάσαντος Τμήματος, τα οποία, τόσο τα μεν, όσο και τα δε, καλύπτουν το κρίσιμο εν προκειμένω, κατά το άρθρο 30 παρ. 4 του Κανονισμού ΕΚ 1260/1999, χρονικό διάστημα από 7.5.2008 έως 24.8.2009, το Δικαστήριο δύναται, συνεκτιμώντας και όσα διαλαμβάνονται στην (...) απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών, να προσδιορίσει την έκταση και τον ουσιώδη χαρακτήρα της παρατυπίας από τη μεταβολή της χρήσης της επιδοτηθείσας επένδυσης, εντός του χρόνου που η αναιρεσείουσα όφειλε να λειτουργεί το ακίνητο ως τουριστικό κατάλυμα, και να καθορίσει, στο ανάλογο μέτρο, το ποσό της επιβλητέας σε βάρος της δημοσιονομικής ανάκτησης.

45. Τέλος, μετά την παραδοχή της αίτησης αναίρεσης πρέπει να επιστραφεί στην αναιρεσείουσα το παράβολο που κατέθεσε για την συζήτησή της (άρθρο 310 παρ. 1 της Δικονομίας) και εκτιμώντας τις περιστάσεις, το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να απαλλαγεί το Ελληνικό Δημόσιο από τα δικαστικά έξοδα της αναιρεσείουσας (άρθρο 314 παρ. 3 της Δικονομίας).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την αίτηση αναίρεσης.

Αναιρεί την 2284/2020 απόφαση του Εβδόμου (πρώην Ι) Τμήματος.

Αναπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο (Δέκατο) Τμήμα, το οποίο θα κρίνει, με διαφορετική σύνθεση, την ουσιαστική βασιμότητα της ένδικης έφεσης.

Διατάσσει την επιστροφή του κατατεθέντος παραβόλου στην αναιρεσείουσα.

Απαλλάσσει το Ελληνικό Δημόσιο από τα δικαστικά της έξοδα.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε σε τηλεδιάσκεψη στις 27 Νοεμβρίου 2024, κατ' εφαρμογή του άρθρου 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020.

Η ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΣΑ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΑΡΑΓΚΟΥ

ΝΙΚΟΛΕΤΑ ΠΕΝΕΣΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΑΛΑ

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση, στις 27 Ιουνίου 2025 (βλ. πρακτικό δημοσίευσης με όμοια ημερομηνία).

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΑΛΑ